

ANTALYA BİTKİLERİ

Dr. İsmail Gökhan DENİZ

ANTALYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ YAYINLARI: 19
ANTALYA KENT MÜZESİ ARAŞTIRMALAR DİZİSİ: 4
Aralık 2013, Antalya

ISBN: 978-605-85729-2-8

Grafik Tasarım

İbrahim Keleş
Cem Burak Çimrin
Sefa Seyitoğlu

Baskı

Doruk Tanıtım Matbaa
(242) 248 16 70

© Bu kitabın tamamı veya herhangi bir bölümü, kaynak gösterilerek yapılacak alıntılar dışında, Antalya Kent Müzesi ve eser sahibinden izin alınmaksızın kopyalanamaz ve çoğaltılamaz.

ANTALYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
ANTALYA KENT MÜZESİ

Altındağ Mah. 152. Sok. No:3 Muratpaşa / ANTALYA
Tel: +90 242 247 3136
Faks: +90 242 247 6052

www.antalyakentmuzesi.org.tr
e-mail: yayin@antalyakentmuzesi.org.tr

Kent parkları özelde şehirlerin akciğerleridir, diye tanımlanırlar. Bu nitelikleriyle kent yaşamını rahatlatırlar. Genç neslin doğayı, çeşitli bitki, ağaç, çiçek ve onların yaşam koşulları ve önemlerini tanımalarına direkt yardımcı olurlar.

Kent parklarının önemli fonksiyonlarından biri de kentin pek çok kültürel ve sosyal yaşam ve etkinliklerinin buralarda oluşup yaşama geçirilmeleridir.

Kent parkları bireylerin kaynaştığı tanıştığı pek çok anıların yaşandığı merkezlerdir. Diğer bir deyiş ile kent merkezinin belli boyutlarda kentçilik kültürü ve kentleşmeye kültürel özütülerinin doğup gelişmesinde öncülüken deneylerin başında gelen alanlardır. Karaalioğlu Parkı'nı bitkisel çeşitliliği ve kültürel devinimi ile bizlere bilimsel bir çalışma ile tanıtmasından dolayı Dr. İsmail Gökhan Deniz'e içtenlikle teşekkür eder başarılarının devamını dileriz.

Attila ERDEN

Kent Müzesi Kuratörü

ÖNSÖZ

Kentin ortasında ama bir o kadar da kent yaşamından uzak bir mekandır Karaalioğlu Parkı. Şehir yaşamına mahkûm olmuş insanların ağaçlarla, kuşlarla, hattakendileriyle buluştuğu bir yerdir. Farkını daha ilk adımınızı attığınızda hissedersiniz. Bir girişinde fıstık çamları, ateş dikenleri, demir ağaçları karşılar sizi. Diğerinde arokaryalar, manolyalar, defneler... Her yanınızı saran ağaçlardan seyir teraslarına ulaştığınızda Akdeniz'e ve Beydağları'nakayargözünüz önce. Gidenler bilir, ayrı bir gizemi vardır Beydağları'nın. Sarpyamaçlardan inilendüzlükler, dağdandağ giden dar patikayollar. Seyir teraslarından baktığınızda Beydağları'nın bu gizemi çözülür. Akdeniz'in dalgaları, sabırla döver parkın üzerinde durduğu falezleri. İri yapılarıyla denizin ortasında duran kayaların, dalgaların vurduğu seviyede aşınıp inceldiğini görüp, doğanın azmine bir kez daha hayran olursunuz. Seyir terasları arasında şöyle bir gezdikten sonra, vaktiniz de varsa oturup dinlenecek bir yer bulursunuz kendinize. Bazen bir bardak çayla, bazen sadece oturarakatarsınız yorgunluğunuzu. Sonra kalkar, gündelik yaşamınıza geri dönersiniz.

Peki, böyle güzel bir geziden sonra size, parkta hangi bitkileri gördünüz diye sorsak... Konuya hâkim olanlar belki saymaya başladılar. Ancak biliyoruz ki bir çoğumuz parmaklarımızı dolduramadı bile. Ayrıca parkta bulunan bitkilerin bir çoğunun zaten kentin içerisinde de bulunduğunu hatırlatalım. İşte elinizde tuttuğunuz bu eser, bir çoğumuzun işe, okula veya herhangi bir yere giderken belki her gün 'baktığı ama görmediğı' bitkileri sizlere tanıtmak için hazırlandı. Gerek doğal olarak yetişen gerekse daha sonradan dikilerek peyzaj amaçlı kullanılan bitkilerden bir bu kethazırladıksizlere. Şu anda elinizde tuttuğunuz bu kette, Karaalioğlu Parkı'nda yetişen ve dünya üzerinde sadece güzel Antalya'mızda doğal yayılış gösteren endemik bitkiler de var. Bu eserin oluşturulmasında değerli önerileriyle katkı sağlayan Sayın Prof. Dr. Hüseyin Sümbül'e, Sayın Prof. Dr. Kani Işık'a ve Sayın Celal Güzelyürek'e; çalışmanın başlangıcından bu yana her türlü desteği veren Antalya Kent Müzesi'nin tüm çalışanlarına en içten teşekkürlerimi sunarım. Amacımız 'Tanımadan sevilmez, sevmeden korunamaz' ilkesinden hareketle doğa sevgimizi bir nebze olsun ileriye taşımak. Şu an içinizde bir parça merak uyandırabildiysek ne mutlu bizlere...

Dr. İsmail Gökhan DENİZ

BAŞLARKEN

Bir bölgede bulunan bitki türlerinin tümü o bölgenin florası olarak isimlendirilir. Türkiye, oldukça zengin ve zengin olduğu kadar da ilginç bir floraya sahiptir. Ülkemizin zengin ve ilginç bir floraya sahip oluşunu genel olarak, iklimsel ve jeomorfolojik açıdan çok değişkenlik göstermesine ve Avrupa ile Asya arasındaki köprü görevi yapmasını bağlayabiliriz. Türkiye Florası, 1965-2000 yılları arasında oldukça kapsamlı eserler olarak 11 cilt halinde yayınlandı. Türkiye Florası'nın ilk ciltleri yazılırken Türkiye'de yaklaşık 8000 bitki türü olacağı tahmin ediliyordu. İlk 10 cilt 1988'de tamamlandığı zaman Türkiye'deki tür sayısı önce 8428'e, 2000 yılında 11. cildin tamamlanması ile 9222'ye ulaşmıştır.²¹ Son cildin yayınlanmasından günümüze kadar geçen süre içerisinde pek çok yeni bitki türü bulunmuş ve Türkiye Florası'na eklenmiştir. Yapılan detaylı araştırmalar göre ülkemizde değişik coğrafyalarında bulunan ve bilim dünyasına tanıtılan yeni bitki türlerinin de ilave edilmesiyle 2012 yılı Kasım ayı itibarıyla ülkemizde 9996 bitki türünün yayılış gösterdiği bilinmektedir.²⁵

Endemik, belki bazı metinlerde karşılaştığımız, belki de ilk kez duyduğumuz bir sözcüktür. Endemik tür demek, ocanlı türün dünyada sadece belirli bir bölgede yayılış göstermesi anlamına gelir. Bu bölge, bir ülke olabilir gibi, o ülkenin coğrafik herhangi bir bölgesi veya bir ilide olabilir. Ayrıca endemik olantür, bir bitki türü olabileceği gibi bir hayvan türü de olabilir. Dünyada sadece ülkemizde yayılış gösteren bir bitki türü ülkemizi için endemik bir türdür. Benzer şekilde, bir bitki türü dünyada hatta Türkiye'de sadece bir ilde yayılış gösteriyorsa, bu tür o il için endemik bir türdür.

Ülkemiz dünyanın başka herhangi bir yerinde olmayan endemik türler açısından oldukça zengindir. Ülkemize özgü endemik bitki türü sayısı 3035; endemizm yüzdesi ise 30.3'tür.²⁵ Bunun anlamı ülkemizde yayılış gösteren yaklaşık her üç bitki türünden birinin dünyada sadece ülkemizde bulunduğudır. Bunun yanında her geçen gün yeni bitki türlerinin bulunmasıyla sayı artmaya devam etmektedir. Bu sonuçlar, ülkemizin floristik zenginliğini ve bu zenginliğin korunmasının önemini açıkça ortaya çıkarmaktadır.

Ülkemizin Bitki Türü Zenginliğinde Antalya'nın Rolü

Ülkemizdeki endemik türlerin yayılış gösterdiği bölgelerin kırmızı renkle noktalanarak oluşturulan bir haritada 'endemizm merkezleri' olarak adlandırılan dokuz bölge öne çıkar. Böyle bir haritada en koyu bölgeler yani Türkiye'deki endemizm merkezlerinin çoğunluğunun Akdeniz Bölgesi'nde olduğu görülür.³⁸ Olay yalnız Güney Anadolu açısından baktığımızda bile, toplam endemik türlerin kabaca %30'dan fazlasının bu bölgede olduğunu söyleyebiliriz.⁴²

Antalya, bölgede, zengin bitki biyoçeşitliliğiyle öne çıkan illerden birisidir. Güney Anadolu'daki endemik türlerden yaklaşık 250 tanesi yalnız Antalya il sınırları içinde yetişir. Yani bu türler ne Türkiye'nin, ne de Dünya'nın başka hiç bir yerinde yetişmez.⁴³ Antalya il sınırları içerisinde yayılış gösteren bitki türlerinin tıbbi yönleri de endemizm kadar önemlidir. Yurt dışında aktarlar aracılığı ile ticaret yapılarak doğal tıbbi bitkilerin büyük çoğunluğu Antalya il sınırları içerisinde yetişmektedir.

Kısa mesafelerde ani yükseltilerin bulunması, iklimsel yapısının iç kesimlere doğru değişkenlik göstermesi, arazi yapısının oldukça çeşitli olması, Antalya'nın bitki türleri sayısı bakımından oldukça zengin olmasını sağlamaktadır. Antalya, ekolojik önemi yanında oldukça ekonomik öneme sahip olan otsu, çalimsı ve ağaç türlerini bünyesinde barındıran, biyolojik çeşitlilik ve zenginlik açısından son derece zengin bir ildir.

Neden Karaaliöglü Parkı Bitkileri?

Ülkemizin sahip olduğu bitki türleri zenginliği, onları koruyarak sağlanabilir. Ancak hepimiz biliriz ki, bir insanın tanımadığı bir şeyi sevmesi, sevmeyeceği bir şeyi de koruması olası değildir. Bu nedenle bu varlıkların topluma öncelikle tanıtılması ve sevdirmesi amaçlanmalıdır. Bunu yapabilmenin ilk yolunda ortak paydanın bulunarak işe başlanmasıdır. Bu amaçtan hareketle her gün baktığımız ama bir çoğumuzun 'görmediği' bitkileri bu eserle tanıtmak istedik. Bu kitapta hem Karaaliöglü Parkı'nın doğal bitkileri, hem de pek çoğu dünyanın başka yerlerinden gelen süs bitkileri yer almaktadır. Bir bakıma bu bitki türleri, Antalyalılara hep birlikte bir buket sunmaktadır. Kenti içinde ama kent yaşamından uzak, hemen herkesin bildiği bir mekân olan Karaaliöglü Parkı bu buketin yer aldığı en iyi mekânlardan biridir.

Bu kitapta neler var?

Kitap içerisinde 90 adet farklı bitki türünün resimli açıklamalarını bulacaksınız. Bunlar sizlerin aşına olduğu bitki türlerinden seçildi. Bir bitki türünden bahsederken bilimsel terimolojiden uzak durmaya çalışıldı. Sizlere sunulan türler hakkındaki bilgiler bir veya iki sayfada özetlendi. Bu bilgileri içerisinde bitkilerinde hafızla ilgili duyulabilecek olan ilaç ve/veya gıda olarak kullanımları (insan sağlığına olumlu veya olumsuz etkileri, içerdikleri önemli maddeler); bu bitkilerin konuların tarihi anlatımlar (tarihsel geçmiş, mitolojik hikâyeler); yerel veya bilimsel isimlendirmelerinde etkili olan nedenler (bitkinin dış görünüm özellikleri, bilimsel veya yerel olarak adlandırılma nedenleri); park içerisinde nerede görülebileceği; parktaki peyzaj bitkilerinin anavatanının neresi olduğu; doğal bitkilerin ülkemizde başkane yerlerde yayılış gösterdiği gibi konular belirtildi. Türlerin kitap içerisindeki sıralanışları Türkçe isimlerinin alfabetik sırasına göre yapıldı. Türkçe isminin hemen altında o türün bilimsel ismi verildi.

Bitkilerin etnobotanik kullanımlarıyla ilgili günümüzde birçok eser bulunmakla birlikte maalesef bunların tümü güvenilir değil. Kitap içerisinde türlerin ilaç ve/veya gıda olarak kullanımları, insan sağlığına olumlu veya olumsuz etkileriyle ilgili bilgiler verilirken, merhum Prof. Dr. Turhan Baytop'un (İstanbul Üniversitesi, Eczacılık Fakültesi) kaleme aldığı günden buyana güvenilir başucu kaynağı olarak kullanılan Türkiye'de Bitkiler ile Tedavi adlı eserinden yararlanıldı. Drog olarak isimlendirilen ve tıbbi amaçlarla kullanılan bitkisel hammaddeler ancak belirli dozlarda alındığında olumlu etki gösterirler. Bu ve benzeri maddelerin bir doktor, eczacı veya uzmana danışılmadan bilinçsiz kullanımları insan sağlığı açısından zararlı olabilir.

Bilimsel isimler neden var?

Yerel isimler, adından anlaşılacağı üzere sadece belirli bir bölgede kullanılır. Bu bölge küçük bir köy olabilir gibi, bir il de olabilir. Ancak ülkemizde bitki isimleri yöreden yöreye çok değişiklik göstermektedir. Bir köydeki herhangi bir bitkinin ismi, bırakın oldukça uzak bir ili, komşu köyde bile farklı bilinebilir. Olayı bir örnekle açıklayalım. Adaçayı, Ballıbabagiller (Lamiaceae) familyasında yer alan *Salvia cinsine* ait türlere verilen genel isimdir. Antalya genelinde adaçayı olarak bilinen bitkiler, genellikle *Salvia* değil, aynı familyadan *Sideritis cinsine* mensup türlerdir. Ayrıca kaynatılıp suyu içilen bazı *Thymus* (Kekik) türleri de adaçayı ismiyle anılmaktadır. Bahsi geçen cinslerin ülkemizde yayılış gösteren toplam tür sayısı 150'nin üzerindedir. Dolayısıyla bir kişi bize adaçayı dediğinde onun hangi adaçayı (hangi türden) bahsettiğini tam olarak anlamamız mümkün değildir. Bu ve benzeri örnekler, hemen her bitki familyasında yaşanmaktadır. Ancak bitkiyi Latince bilimsel ismiyle verdiğimizde dünyanın her yerinde bu isimle bilinen tür, sadece bir tanedir. Buna başka bir örnekle daha açıklayalım... Defne, hem yaprakları yemeklerde baharat olarak kullandığımız *Laurus nobilis*, hem de Antalya'da doğal yayılış gösteren *Daphne sericea* türünün dilimizdeki adıdır. Sadece Defne dediğimizde bu iki türden hangisinden bahsettiğimiz anlaşılır. Ancak *Laurus nobilis* dediğimizde, hangi tür olduğunuanlarız. Bilimsel Latince isimler dünyanın her yerinde aynı türü betimler. Yöreden yöreye, ülkeden ülkeye değişmez. Bir bitki türünün, dünyanın aklınıza gelebilecek her ülkesindeki bilimsel adı aynıdır. Bitkileri, dilimizdeki isimlerine ek olarak bilimsel isimleriyle de yazarsak olası karışıklıklar giderilmiş olur.

Familya, Cins, Tür ne demek?

Bitki sınıflandırma bilimi, dünyada yayılış gösteren bitki türlerini sahip olduğu özelliklere göre sınıflandırmaya amaçlar. Sınıflamada kullanılan özellikler genellikle çiçek, meyve gibi bitki parçalarından seçilir. Sınıflama tüm bitkiler âleminde (Plantae) başlar. Plantae içinde dünya üzerindeki bütün bitkiler yer alır. Sonra giderek daha alt kademelere, sırasıyla, Şube, Sınıf, Takım, Familya, Cins ve nihayet Tür'e inilir. Tür, sınıflama sisteminin temel birimidir. Biyolojik olarak, birçok önemli özelliği bakımından birbirine benzeyen ve eşleştikleri zaman verimli döller üretebilen canlılar, aynı türü oluştururlar. Sınıflamada, birbirine benzeyen türler bir araya gelerek cinsleri, cinsler familyaları oluştururlar. Türü tanımlarken, ilk kelimesi cinsin ismi olacak şekilde, iki kelime kullanılır. Tür isimlendirmesinde kullanılan bu yöntem binominal (ikili adlandırma) denir. Dünya üzerindeki tüm türler bu şekilde isimlendirilir.

Bir örnek olarak, genel sınıflandırma kategorilerini yukarıdan aşağıya, yani genelden özele doğru, ülkemiz çam ormanlarının büyük bölümünü oluşturan Kızıl Çam (*Pinus brutia*) türünde açıklayalım....

Kızıl Çam (Pinus brutia) Türünün Sınıflandırma Sistemindeki Yeri

Âlem (Kingdom)	Bitkiler (Plantae)	Dünyanın tüm bitkileri bu âlemde yer alır.
Bölüm (Divisio)	Tohumlu Bitkiler (Spermatophyta)	Tohumla üreyen bitkileri diğerlerinden ayırıyoruz.
Alt bölüm (Subdivisio)	Açık Tohumlular (Gymnospermae)	Kozalaklar çamın dişi çiçekleridir. Pulları açıldığında tohumlar açıkta kalır. Bunun için açık tohumludurlar. Oysa elma, fasülye, domates, karpuz vb. bitkilerin tohumları, yediğimiz kısmın içinde kapalıdır. Bu yüzden bu ve benzeri bitkiler kapalı tohumludurlar (Angiospermae). Onların yolubusınıflamaseviyesinde ayrılıyor.
Sınıf (Classis)	Coniferopsida	Farklar giderek azalıyor.
Takım (Ordo)	Coniferales	Coniferales adı, 'cone'danyanikozalaktangelir. Conifer 'kozalak veren' anlamındadır. Bu gruptaki bitkilerin hepsinin kozalakları vardır. Servilerden göknarlara, sedirlerden ardıç ve ladinlere hepsi bu gruptadır.
Aile (Familia)	Çamgiller (Pinaceae)	Aşağıya doğru indikçe grup içinde ortak özellikler oldukça artıyor. Bu grupta kozalakların varlığı yanında artık yapraklar uzun, şeritsi şekilli, iğnemsî yapıda ve incedir. Serviler ve ardıçların yaprakları ise pulsu veya mızraksıdır. Onların yolu bu seviyede ayrılıyor. Biz yolumuza ülkemizde doğa yayılış gösteren dört cinsle; çam, sedir, göknar ve ladinle devam ediyoruz.
Cins (Genus)	Çam (Pinus)	Ortak olana karakterleri gruplayarak kümemizi oldukça daralttık. Artık elimizde sadece, çamlar var. Bu cins diğer üç cinsden, yapraklarının her bir yapıda iki tane olması ve bu ikili yaprakların tabanlarında kın denilen zarsı bir yapı bulunmasıyla ayrılır. Ülkemizde doğal yayılış gösteren beş çam türü vardır.
Tür (Species)	Kızıl Çam (Pinus brutia)	Bu çam türlerinden birisi Kızıl Çam türüdür. Diğer dört çam türünden, tomurcuklarının reçinesiz, genel dallanmasının düzensiz ve kozalaklarının sapsiz olmasıyla ayrılır.

KARAALIOĞLU PARKI BİTKİLERİ TÜR LİSTESİ

Ağaç Hatmi <i>Hibiscus syriacus</i>	15
Ak Kavak <i>Populus alba</i>	17
Akasya, Beyaz Top Şekilli Akasya <i>Acacia angustissima</i>	19
Akçaağaç <i>Acer negundo</i>	21
Akşam Sefası <i>Mirabilis jalapa</i>	23
Akrep Otu <i>Heliotropium europaeum</i>	25
Antalya Unlu Dağ Çayı <i>Stachys aleurites</i>	27
Ardıç, Sabin Ardıcı <i>Juniperus sabina</i>	29
Arokarya <i>Araucaria araucana</i>	31
At Kestanesi <i>Aesculus hippocastanum</i>	33
Ateş Dikeni <i>Pyracantha coccinea</i>	35
Avize Çiçeği <i>Yucca gloriosa</i>	37
Ban Otu <i>Hyoscyamus aureus</i>	39
Begonvil <i>Bougainvillea glabra</i>	41
Boru Çiçeği <i>Tecoma stans</i>	43
Böğürtlen <i>Rubus sanctus</i>	45
Çakşır Otu <i>Ferula tingitana</i>	47
Çam, Kızıl Çam <i>Pinus brutia</i> var. <i>brutia</i>	49
Çam, Fıstık Çamı <i>Pinus pinea</i>	51
Çan Çiçeği <i>Campanula propingua</i>	53
Çınar, Doğu Çınarı <i>Platanus orientalis</i>	55
Çin Gülü <i>Hibiscus rosa-sinensis</i>	57
Çitlembik Ağacı <i>Pistacia terebinthus</i> subsp. <i>palaestina</i>	59
Defne Ağacı <i>Laurus nobilis</i>	61
Demir Ağacı <i>Casuarina equisetifolia</i>	63
Demir Dikeni <i>Tribulus terrestris</i>	65
Duvar Sarmaşığı <i>Hedera helix</i>	67
Düğünçiçeği <i>Ranunculus arvensis</i>	69
Erguvan <i>Cercis siliquastrum</i>	71

Fırça Çalısı <i>Callistemon linearis</i>	73
Filbahri <i>Philadelphus coronarius</i>	75
Frenk Yemişi <i>Opuntia ficus-indica</i>	77
Gelincik <i>Papaver rhoeas</i>	79
Gelincik, Sarı Gelincik <i>Glaucium flavum</i>	81
Gladiçya <i>Gleditsia triacanthos</i>	83
Gül <i>Rosa x centifolia</i>	85
Gülibrişim <i>Albizia julibrissin</i>	87
Güz Yıldız Sümbülü <i>Scilla autumnalis</i>	89
Hanımeli <i>Lonicera etrusca</i> var. <i>etrusca</i>	91
Hayıt <i>Vitex agnus-castus</i>	93
Hintyağı Bitkisi <i>Ricinus communis</i>	95
Hurma Ağacı <i>Phoenix dactylifera</i>	97
İncir Ağacı <i>Ficus carica</i>	99
Jakaranda <i>Jacaranda mimosaeifolia</i>	101
Kahkaha Çiçeği <i>Ipomoea purpurea</i>	103
Kara Dut <i>Morus nigra</i>	105
Karanfil Çiçeği, Yabani Karanfil <i>Dianthus elegans</i> var. <i>cous</i>	107
Katalpa <i>Catalpa bignonioides</i>	109
Kargı <i>Arundo donax</i>	111
Kebere <i>Capparis spinosa</i> var. <i>inermis</i>	113
Keçiboynuzu <i>Ceratonia siliqua</i>	115
Kokar Ağaç <i>Ailanthus altissima</i>	117
Koronilla <i>Coronilla parviflora</i>	119
Kurdele <i>Chlorophytum comosum</i>	121
Kuşdili <i>Rosmarinus officinalis</i>	123
Lale Ağacı <i>Liriodendron tulipifera</i>	125
Makas Otu <i>Carpobrotus acinaciformis</i>	127
Manolya Ağacı <i>Magnolia grandiflora</i>	129
Mazı, Doğu mazısı <i>Thuja orientalis</i>	131
Mine Çiçeği <i>Lantana camara</i>	133
Muz <i>Musa acuminata</i>	135

Nakil <i>Silene dichotoma</i> subsp. <i>dichotoma</i>	137
Nar <i>Punica granatum</i>	139
Orkide Ağacı <i>Bauhinia purpurea</i>	141
Oya çiçeği <i>Lagerstroemia indica</i>	143
Palmiye <i>Washingtonia filifera</i>	145
Papatya <i>Anthemis altissima</i>	147
Pervane Çiçeği <i>Vinca minor & Vinca rosea</i>	149
Pittosporum <i>Pittosporum tobira</i>	151
Sabırlık <i>Agave americana</i>	153
Samanyolu, Zehirli Çirişotu <i>Asphodelus aestivus</i>	155
Sandras Yabani Soğanı <i>Allium sandrasicum</i>	157
Sardunya <i>Pelargonium zonale</i>	159
Sedir, Toros Sediri, Lübnan Sediri <i>Cedrus libani</i> var. <i>libani</i>	161
Servi, Akdeniz Servisi, Andız <i>Cupressus sempervirens</i> var. <i>sempervirens</i> & var. <i>horizontalis</i>	163
Servi, Arizona servisi <i>Cupressus arizonica</i>	165
Sıgla Ağacı <i>Liquidambar orientalis</i> var. <i>integriloba</i>	167
Simbalarya <i>Cymbalaria longipes</i>	169
Sütleğen <i>Euphorbia hierosolymitana</i>	171
Şahtere <i>Fumaria capreolata</i>	173
Tespah Ağacı <i>Melia azederach</i>	175
Trompet Çiçeği <i>Brugmansia suaveolens</i>	177
Turnagagası <i>Erodium gruinum</i>	179
Turunç <i>Citrus aurantium</i>	181
Yoğurtotu <i>Galium canum</i> subsp. <i>antalyense</i>	183
Yonca, Ak Üçgül <i>Trifolium repens</i> var. <i>giganteum</i>	185
Yonca, Kokulu Yonca <i>Melilotus indica</i>	187
Zakkum <i>Nerium oleander</i>	189
Zeytin Ağacı <i>Olea europea</i>	191
Zivircik <i>Anagyris foetida</i>	193

Ağaç Hatmi

Hibiscus syriacus

Ağaç Hatmi, fazla bakım gerektirmemesi ve çiçeklerinin uzun süre kalıcı olmasıyla dünyanın birçok yerinde peyzaj amaçlı kullanılır. Ülkemizde doğal yayılış göstermez. Anavatanı Asya Kıtası'dır. Yaklaşık 2-3 m boylanan çalı formundadır. Yaprakları yumurtamsı şekilli ve kenarlarda dişlidir. Yapraklar kısa saplı ve hemen hemen üç lopludur. Çiçeğin rengine, şekline ve katmerli olup olmamasına göre farklı kültür formları bulunur. Karaalioğlu Parkı'nda görülen bireyleri açık mor renkte katmerli çiçeklere sahiptir (utangaç gelin formu/blushing bride).¹³ Bu çiçekler farklı noktalarda tek tek veya üst yaprakların koltuklarında çift halde bulunur. Oldukça gösterişli olan bu çiçeklerin ortaları koyu mor renklidir. Ağaç Hatmi, parkta doğal yayılış gösteren Ebegümece ve peyzaj amaçlı yetiştirilen Çin Güllü'yle aynı familyaya (Ebegümecegiller/Malvaceae) mensup akraba türlerdir. Temmuz-Ekim ayları arasında çiçeklenen tür, Karaalioğlu Parkı'nın batı girişi yakın çevresinde görülebilir.

Ak Kavak

Populus alba

Ak Kavak, ülkemizde doğal olarak yayılış gösteren dört kavak türünden biridir. Doğu kesimler dışında ülkemiz genelinde hemen her bölgede bulunur. Bu kavak türü, yapraklarının üst yüzeyde parlak ve koyu yeşil, altta ise yoğun tüylerden dolayı beyaz renkli olmasıyla tanınır. Dilimizde bu isimle anılmasının nedeni, yaprak alt yüzey rengi yanında gövdesinin beyaz ve parlak bir kabuk yapısına sahip olmasıdır. Ak Kavak'ın yaprakları elsi biçimde parçalı ve 3-5 lopludur. Rüzgârlı günlerde yeşil ve beyazın eşsiz uyumuyla dekoratif bir görünüm sunan bu bitki, ülkemiz genelinde park ve bahçelerde peyzaj amaçlı olarak da yetiştirilmektedir. Ak Kavak, Karaalioğlu Parkı batı seyir terasında görülebilir. Kavak türleri ülkemizde başta kerestecilik endüstrisi olmak üzere birçok alanda kullanılmaktadır. Kibritlerin yapımında genellikle kavak odunu tercih edilmektedir. Ülkemiz florasında doğal yayılış gösteren diğer türler, Kara Kavak (*P. nigra*), Titrek Kavak (*P. tremula*) ve Fırat Kavağı (*P. euphratica*)'dır.

Akasya, Beyaz Top Şekilli Akasya

Acacia angustissima

Akasyalar, park ve bahçelerimizin vazgeçilmez ağaçlarındandır. Ülkemizde en çok bilinen Akasya türleri arasında, küresel sarı çiçekleriyle dikkat çeken Kıbrıs Akasyası (*A. cyanophylla*), dikenli gövdesiyle Dikenli Akasya (*A. karroo*) ve bu sayfada sizlere sunulan Beyaz Top Şekilli Akasya (*A. angustissima*) sayılabilir. Beyaz renkli çiçeklerinin küresel başlıklarda olmasıyla tanınan bu Akasya türünün anavatanı Kuzey ve Orta Amerika'dır. Yaprakları iki kez tüysü biçimde parçalıdır. Bu parçalanmada, yaprak tıpkı bir tüy gibi, orta damarı üzerinden her iki tarafında yan yana sıralanacak şekilde daha küçük parçalara ayrılır. Böylece her bir yaprak giderek daha küçük yaprakçıklara bölünür. Beyaz Top Şekilli Akasyanın yaprakları 10-35 yaprakçıklıdır. Ağacın çiçek küreleri uzun sürgünlerden saplı olarak çıkar ve yaklaşık 1-2 cm çapındadır. Bu kürelerdeki çiçekler, Mayıs ayından sonbahara kadar uzun bir süre açık kalır. Meyveler sonbaharda oluşur ve familyanın (Baklagiller/Fabaceae) tipik özelliği olarak baklamsıdır. Erken dönemde yeşil, olgun dönemde ise kahverengi olup aşağı sarkık dururlar. Beyaz Top Şekilli Akasya, Karaalioğlu Parkı Batı ve Doğu girişleri arasında görülebilir.

Akçağaç

Acer negundo

Bu Akçağaç türünün anavatanı Kuzey Amerika'dır. Ülkemizde dekoratif görünüşü nedeniyle süs bitkisi olarak kullanılmasının yanında kuzey bölgelerimizde doğallaşmış durumdadır. 20 m'ye kadar boylanabilen tür, iki evciklidir. Erkek ve dişi çiçekler farklı bireylerde bulunur. Yaprakları üç parçalı veya tüysü parçalanma gösterir. Parçalar kenarda testere gibi dişli ve genellikle lopludur. Yapraklar bu yapılarıyla Dişbudak (*Fraxinus*) türlerini andırır. Bu nedenle bazen Dişbudak Yapraklı Akçağaç olarak da isimlendirilir. Akçağaç çiçekleri Mart-Nisan aylarında açar ve taç yaprak taşımazlar. Saplar bir eksende farklı noktalardan çıkar ve aşağıya sarkık duruşludur. Bu birlikteliklerde oluşan meyveler birbirine açılı duruşlu ve yassı kanatlı iki parçadan oluşur. Bu cinse mensup bazı türlerin İsfendan olarak isimlendirildiği ve ülkemizde tıbbi amaçlarla kullanıldığı bilinmektedir.¹⁰ Akçağaç, Karaalioğlu Parkı orta ve batı seyir terasları üst bağlantı yolu yakın çevresinde görülebilir.

Akşam Sefası

Mirabilis jalapa

Akşam Sefası, ülkemizdeki en yaygın süs bitkilerindendir. Akşam saatlerine doğru günbatımıyla birlikte açan çiçeklerinin hoş kokusuyla tanınır. Bitki, gece boyunca açık kalan çiçeklerinden dolayı Gece Sefası olarak da bilinir. Anavatanı Orta ve Güney Amerika'nın tropikal bölgeleridir. Toprak altında yumru taşır ve 1 m'ye kadar boylanabilir. Yapraklar yumurtamsı biçimli, karşılıklı dizilişli ve kısa saplıdır. Akşam Sefası çiçekleri tabanda oldukça dar yapıda tüpsü biçimlidir. Uca doğru giderek genişler. Kırmızı, sarı, beyaz veya pembe renklerdeki bu çiçekler, aya ve iç kısımlarında genellikle daha koyu renkte çizgiler veya benekler taşır. Akşam Sefası'nın çiçekleri ilginç bir renklenme mekanizması gösterir. Bir birey üzerinde aynı çiçeklenme döneminde farklı renklerde çiçekler olabildiği gibi, belirli renkteki çiçekler yıllar içerisinde kademeli olarak başka bir renge dönebilir. Akşam Sefası, Haziran-Ekim ayları arasında açan çiçekleriyle Karaalioğlu Parkı orta seyir terası ve yakın çevresinde görülebilir.

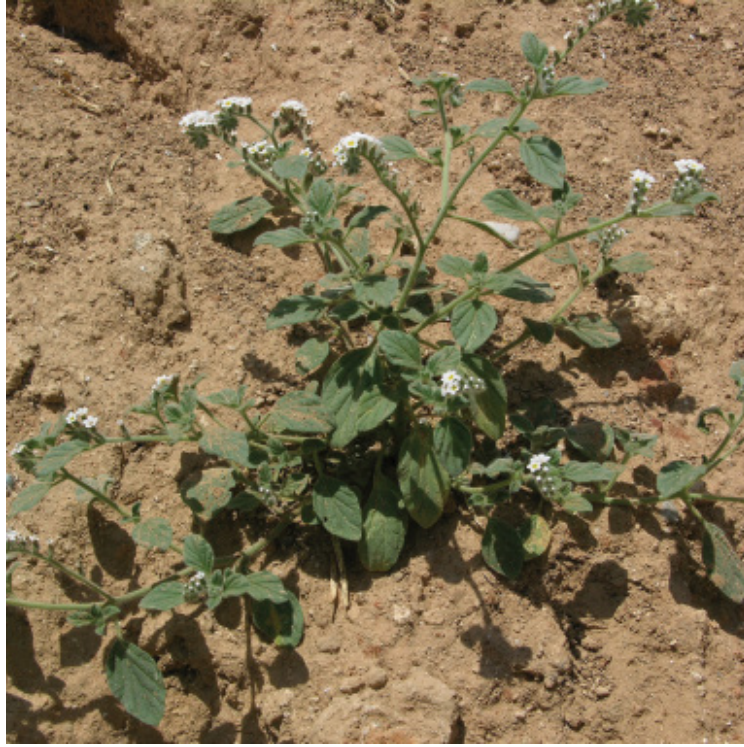

Akrep Otu

Heliotropium europaeum

Mitolojik bir hikâyeye göre “Uzun boylu ve narin yapılı bir kız olan Klytie ile ışık ve güneş tanrısı Apollon birbirlerine âşık olurlar. Kızın sevgisinin fazlalığı Apollon’u usandırır ve vefasız Apollon kızı terk eder. Üzüntüsünden yanan kız fazla dayanamaz ve ölür. Sevgisi yüzünden mezara giren ve güneşin parlak ışıklarını bir daha göremeyecek olan kızın naaşı Heliotrope’ye yani Gün çiçeğine tahvil olur. Gün çiçeği, Apollon’a olan sevgisini halen gösterir, o ne tarafa giderse yüzünü o tarafa döndürür. Ama kalbi yaralı, boynu büküktür.”¹⁵ Bitkiye başka bir isimle Gün Çiçeği denmesinin nedeni budur. Akrep Otu ismi ise, yan taraftan bir çiçek sapı vererek dönüşlü olan birlikteliklerin akrep çiçek durumu olarak tanınmasından gelir. Bu özellik Hodangiller (Boraginaceae) familyasında belirgindir. Akrep Otu’nun çiçekleri beyaz ve sarı renklidir. Tüp kısmı silindirik, aya kısmı ise tekerleksi olan bu çiçekler, Haziran-Eylül ayları arasında açar. Akrep Otu, Karaalioğlu Parkı’nın denize yakın kesimlerinde görülebilir.

Antalya Unlu Dağ Çayı

Stachys aleurites

Bu Dağ Çayı türü, doğanın sadece Antalya'ya bahsettiği güzelliklerdendir. Dünya üzerinde doğal yayılış alanı olarak sadece Antalya İli sınırları içerisinde yetiştiğinden dolayı ilimize endemiktir. Bilimsel ismindeki aleurites 'unlu, un ile ilgili' anlamına gelir.⁸ Bitkinin hemen her yerinde bulunan tüylerinden dolayı yeşil kısımlarının hafif beyazımsı görüntüsü, bu isimlendirmede etkili olmuştur. Karaalioğlu Parkı içerisinde denize yakın kayalık yamaçları tercih eder. Dört köşeli gövde yapısına ve karşılıklı çapraz yaprak dizilişine sahiptir. Nisan-Temmuz ayları arasında çiçeklenir. Çiçekler, dal uçlarına doğru araları mesafeli halkasal birliklerde bulunur. Beyazımsı mor renkli ve oldukça hoş görünümlüdürler. Ballıbabagiller (Lamiaceae) ülkemizde beşyüzden fazla türü doğal yayılış gösteren büyük bir familyadır. Bu familyaya mensup türler, kuvvetli aromatik özellikleriyle dikkat çeker. Uçucu ve kokulu yağ içermelerinden dolayı tıbbi ve endüstriyel kullanım amacıyla, farmakoloji ve parfümeri sanayinde önemli yerleri vardır. Bu türler arasında, kekik, adaçayı, nane, lavanta, çalba, kuşdili ve ballıbaba en çok tanınan bitki türleridir. Anadolu'da geçmişten günümüze tıbbi amaçlarla kullanılan bu türlerin dilimizdeki isimleri büyük oranda birbiri içerisine geçmiş durumdadır. Aynı tür, bazen birbirine yakın iki köyde bile farklı isimlerle tanınır.

Ardıç, Sabin Ardıcı

Juniperus sabina

Ardıç (*Juniperus*), ülkemizde birçok türü doğal olarak yayılış gösteren önemli cinslerden biridir. Türkiye’de en çok bilinen ardıç türleri arasında, Katran Ardıcı (*J. oxycedrus*); Boylu Ardıç, Boz Ardıç (*J. excelsa*); Enek Ardıcı (*J. drupacea*) ve Kokulu Ardıç (*J. foetidissima*) sayılabilir. Sabin Ardıcı, ülkemizde Kuzey Anadolu’da doğal yayılış gösterir. Park ve bahçelerde süs bitkisi olarak da yetiştirilir. Kışın yaprak dökmez. 1-3 m kadar boylanan çalı veya küçük ağaç formundadır. Kozalakları oldukça küçük, erken dönemde yeşil, olgun dönemde ise siyahımsı-mavimsi renklidir. Sabin Ardıcı, hayvanlar tarafından yenilmeyen bir türdür. Yapraklı dalları kurutularak idrar arttırıcı olarak kullanılır. Ancak fazla miktarda alınması zehirlenmelere hatta ölümlere neden olur.¹⁰ Karaalioğlu Parkı doğu ve orta seyir terasları arasında ve Atatürk Evi’nin yakın çevresinde görülebilir. Ülkemizde doğal yayılış gösteren Ardıç türlerinden bazı bölgelerde çeşitli besin maddeleri elde edilmektedir. Bunlar arasında en dikkat çekenlerinden biri *J. drupacea* (Enek Ardıcı) türünün kozalaklarından Antalya İlimizin dağ köylerinde elde edilen Enek Pekmezi’dir.^{23, 34}

Arokarya

Araucaria araucana

Karaalioğlu Parkı'nın batı girişinden seyir teraslarına giden yol ayrımına yaklaştığınızda, sizi piramitsi görünüşlü taçları ve heybetli duruşlarıyla iki Arokarya karşılar. Spor alanı ve yakın çevresinde de bulunan Arokaryalar, parkın yaşlı ağaçlarındandır. Tür, dallarının ana eksenenden yıldızsı biçimde ve dik bir açı ile çıkmasıyla tanınır. Herdem yeşil, hoş görünümlü ağaçlardır. Ülkemizde doğal yayılışı olmayan bu türün anavatanı Şili ve Arjantin'dir. Şili Arokaryası veya Maymun Ağacı isimleriyle de bilinir. Ülkemizde özellikle sahil kesimlerindeki park ve bahçelerde peyzaj amaçlı kullanılır. Erkek ve dişi kozalakları genellikle farklı bireylerde bulunur. Yaprakları kiremitsi dizilişli ve birbiri üzerine binişlidir. Tabanda pulsu olan yapraklar uca doğru oldukça daralıcı ve dikensi biçimlidir. Ağaç yaşlandıkça alt yapraklı dalları dökülür ve gövde görünür hale gelir.

At Kestanesi

Aesculus hippocastanum

At kestanesi, ülkemizde doğal yayılışı olmayan, park ve bahçelerde peyzaj amacıyla yetiştirilen türlerindedir. Anavatanı Hindistan'dır. 15-20 m'ye kadar boylanabilir ve oldukça kalın kabuk yapısına sahiptir. Kışın yaprak döken bu ağaç ilkbahar aylarında çiçeklenir. Oldukça gösterişli olan bu çiçekler genelde beyaz, merkeze doğru ise pembemsi renklidir. Sahip oldukları uzun stamenler çiçekten dışa doğru uzanır. Bu türün yaprakları bir elin parmakları gibi parçalıdır. Parçalar kenarlarda sanki küçük küçük ısırılmış gibi düzensiz dişlidir. Sanılanın aksine At Kestanesi'nin, Kayıngiller (Fagaceae) familyasına mensup Kestane (*Castanea sativa*) bitkisiyle herhangi bir akrabalığı yoktur. Bitki, sahip olduğu parlak yüzeyli ve küresel görünüşlü meyveleri nedeniyle dilimizde bu isimle anılmaktadır. Meyveleri yenilmez, gerçek kestane meyvesi ile karıştırılmamalıdır. Türün kabukları, çiçekleri, yaprakları ve tohumları kabızlık giderici, kan kesici ve ateş düşücü etkilere sahiptir.¹⁰ Ayrıca meyveleri modern kozmetik sanayinde kırışıklık giderici kremlerde katkı maddesi olarak kullanılmaktadır. At Kestanesi, Mayıs ayında açan çiçekleriyle, Karaalioğlu Parkı doğu seyir terası yakın çevresinde görülmesi gereken türlerindedir.

Ateş Dikeni

Pyracantha coccinea

Ateş Dikeni, ülkemizde doğal yayılış gösterir. Soğuğa ve kuraklığa oldukça dayanıklı olduğu için park ve bahçelerde sıkça kullanılır. Kışın yaprak dökmeyen çalı formundadır. 3 m'ye kadar boylanabilir. Dikenli gövde yapısına sahiptir. Yaprakları basit, yumurtamsı-eliptik şekilli ve kenarlarda düzenli küçük dişlidir. Çiçekler Nisan-Haziran aylarında açar. Yalancı şemsiye olarak isimlendirilen, çiçek saplarının farklı noktalardan ve farklı uzunluklarda çıktığı birlikteliklerde bulunurlar. Beyaz veya kremi renkli çiçekler, sonbaharda yerlerini ateş renginde, kırmızı veya sarımsı-turuncu renkteki meyvelere bırakır. Ateş Dikeni meyvesi küresel şekilli ve yaklaşık 5-7 mm çapındadır. Etili olan bu meyvelerden dolayı bitkiye Tavşan Elması ismi de verilmektedir. Meyvelerin kalp yatıştırıcı etkisi olduğu bilinir.¹⁰ Ancak doğrudan yenilmesi önerilmez. Bununla birlikte bazı kuşlar ve küçük memeliler, bu bitkinin meyvesini ve tohumlarını az da olsa yerler. Ateş Dikeni, Karaalioğlu Parkı içerisinde çit bitkisi olarak doğu giriş yolu kenarlarında ve orta-batı seyir terasları arasındaki yolun denize yakın alt taraflarında yoğun birliktelikler olarak görülebilir.

Avize Çiçeği

Yucca gloriosa

Avize Çiçeği, 3 m'ye kadar boylanabilen herdem yeşil çok yıllık bir türdür. Anavatanı Amerika'dır. Rizom denilen toprak altı gövdesi bulundurur. Yaprakları düz, mızraksı şekilli ve uzun sivri uçludur. Yaprak kenarlarında çok küçük dişler bulunur ve dikkatli davranılmazsa kesici olabilir. Avize çiçekleri sarkık çan biçimli, açık sarı veya krem renklidir. İlkbahar yaz aylarında açmaya başlarlar. Yaklaşık 1 m'ye kadar boylanabilen dik duruşlu salkımlarda oldukça sık biçimde bir arada bulunurlar. Dilimizde bitkinin bu isimle anılmasının nedeni, dik salkımlarda bulunan çiçeklerinin sarkık ve sık görüntüsünün tıpkı bir avizeye benzemesidir. Bazı kültür formlarının çiçekleri açılma döneminde dışta morumsu şeritler taşır. Dekoratif görünümü sebebiyle ülkemizde park ve bahçelerde süs bitkisi olarak kullanılan Avize Çiçeği, Karaaliğlu parkı içerisinde doğu seyir terasıyla spor alanı arasında ve yakın çevresinde görülebilir.

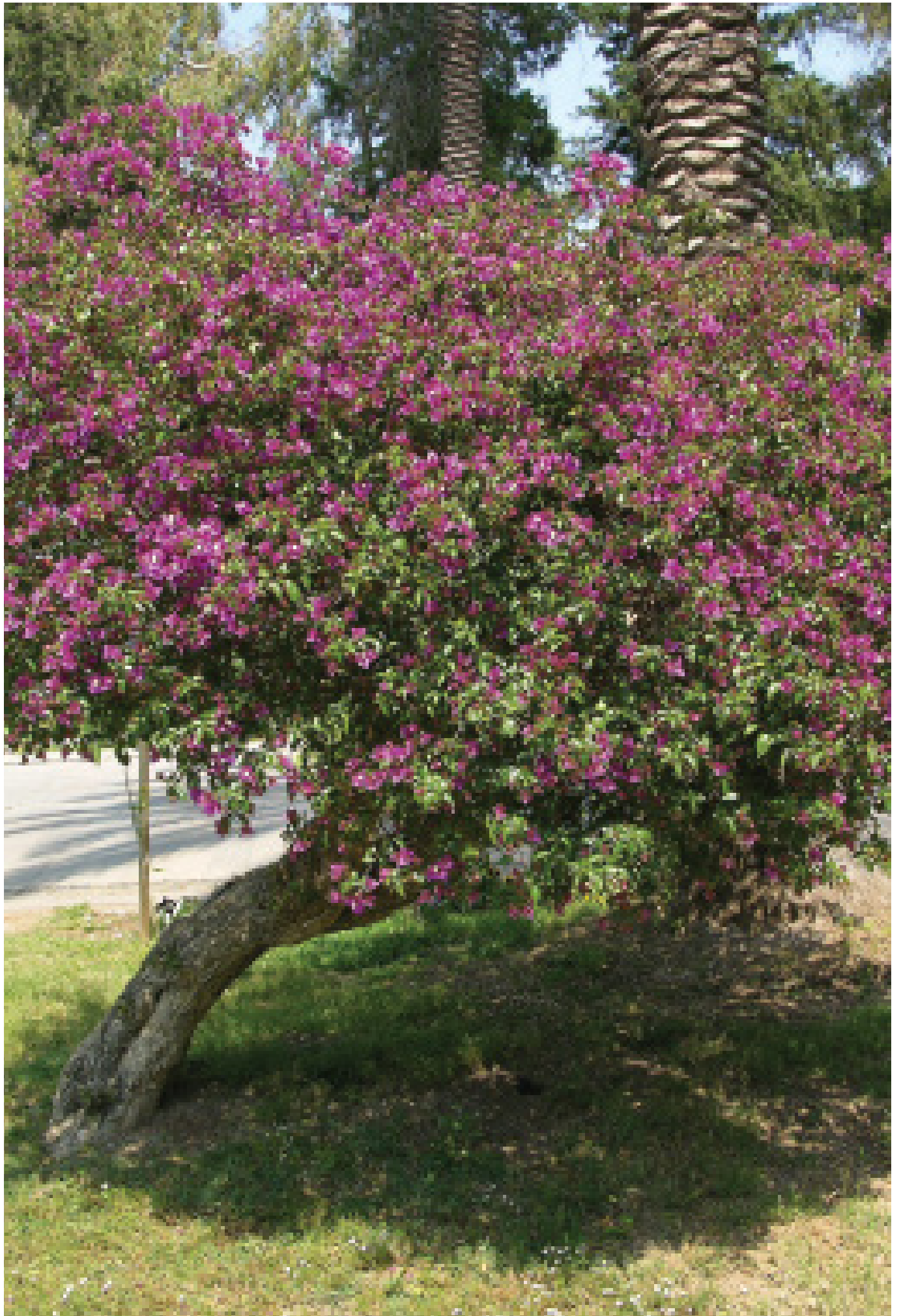

Ban Otu

Hyoscyamus aureus

Ban Otu, ilk bakışta salgılı ve yünsü tüylü yapısıyla dikkat çeker. Çok yıllık hayat formuna sahip bir bitkidir. Gövdesi dik veya sarkıktır. Yaklaşık 60 cm'ye kadar boylanabilir. Yapraklar saplı, dairesel veya yumurtamsı yapılı, kenarlarda bazen derin düzensiz dişlidir. Ban Otunun altın sarısı çiçekleri, boğaz kısmında mor renklidir. Oldukça uzun, 30-40 mm boyunda olan bu çiçekler, dal uçlarında kümelenmiştir. Ülkemizin Batı ve Güney bölgelerinde, 1200 m yüksekliğe kadar olan yerlerde doğal yayılış gösterir. Genellikle kaya yarıklarını tercih eder. Karaalioğlu Parkı'nın seyir terası duvarlarında ve denize yakın kayalık alanlarında yayılış gösterir. Şubat-Temmuz ayları arasında çiçeklenir. Ban Otu, Patlıcangiller (Solanaceae) familyasına mensup bir türdür. Bu familya aynı zamanda patates, patlıcan, domates, tütün, biber gibi bilindik sebzelerin yer aldığı familyadır.

Begonvil

Bougainvillea glabra

Begonvil, ülkemiz genelinde park ve bahçelerde yetiştirilen, hoş görüntüsüyle tercih sebebi süs bitkilerindedir. Budanarak çalı veya ağaç formunda değişik görüntüler verilebilir. Ayrıca tırmanıcı özelliği sayesinde yüksek balkonlara bile sardırılabilir. Genel görünüşüyle bizlere mor, pembe ve yeşilin eşsiz uyumunu sunar. Sanılanın aksine aslında çiçekleri dışarıdan yoğun olarak gördüğümüz mor veya pembe yapılar değildir. Bitkinin bu renklere bürünmesini sağlayan, çiçek taşıyan mor renkli verimsiz yapraklardır. Begonvil çiçeği aslında bu mor yaprakların ortasında, beyaz renkli, alt kısmı tüpsü, üst kısmı ise tepsi gibi yayvan olan yapıdır. Değişik çiçek rengi (kırmızı, beyaz, pembe) veren varyeteleri geliştirilmiştir. Budanmak suretiyle bonsai yapımına da uygun olan Begonvil, adını Fransız amiral Antoine de Bougainville'den almıştır. Şubat-Kasım ayları arasında oldukça uzun süre çiçekte kalan bu bitki, güneşi çok sever. Karaalioğlu parkı içerisinde budanarak yuvarlak ve hoş şekiller verilmiş haliyle spor alanı yakın çevresinde veya parkın batı girişi-batı seyir terası yolu üzerinde bazı evlerin balkonlarına sardırılmış olarak görülebilir.

Boru Çiçeği

Tecoma stans

Boru Çiçeği, ÷lkemizde doğal yayılışı olmayan peyzaj bitkilerindendir. Anavatanı Amerika Kıtası olan bitki, çalımsı veya küçük ağaç formundadır. Kışın yaprak dökmez. Yapraklar bir tüyün yapısını andırır biçimde tüysü parçalıdır. Bu parçalar kenarda testere biçimli küçük dişlere sahiptir. Çiçekler dal uçlarındaki salkımlarda aşağı sarkık olarak bulunur. Sarı renkli ve 5-6 cm boyundadır. Tabana yakın kısma doğru daralan boru şeklindeki, uça birbirinden farklı uzunlukta iki dudaklıdır. Türün dilimizdeki adlandırmasında çiçeğin bu görüntüsü etkili olmuştur. Bitki, çiçeğinin rengi ve şeklinden dolayı Sarı Trompet Çiçeği ismiyle de anılır. Meyveleri ince, uzun yapılı, aşağıya sarkık duruşlu ve olgun dönemde kahverengidir. Yazın erken aylarından Kasım ayına kadar uzun bir süre çiçeekte kalan Boru çiçeği, Karaalioğlu Parkı içerisinde, spor alanı yakın çevresinde gör÷lebilir.

Böğürtlen

Rubus sanctus

Böğürtlen, ülkemizde dokuz türü yaylış gösteren Rubus (Gülgiller/Rosaceae) cinsine mensup türlere verilen genel bir isimdir. Ülkemiz genelinde hemen her bölgede doğal yaylış gösteren bu tür 2 m'ye kadar boylanabilir ve çalı formundadır. Gövdeler sık dikenlidir. Bir miktar yükseldikten sonra geniş bir yay çizerek yere doğru eğilirler. Çiçekler, genellikle sürgünlerin uç kısımlarında yaprak koltuklarından çıkan saplı kümelerde bulunur. Beyaz, pembe veya kırmızımsı renklere ve beş parçalıdır. Böğürtlen, her derde deva sayılabilecek bitkilerdendir ve geçmişten günümüze bir çok organı farklı tıbbi amaçlarla kullanılmıştır. Kökleri şeker hastalığına ve böbrek taşlarına karşı etkilidir. Yapraklarının kaynatılmasıyla elde edilen su, ağız içi iltihaplarına iyi gelir. Meyvesinin antioksidan etkisi bilinmektedir ve vücuttaki zararlı maddelerin uzaklaştırılmasında etkilidir. C vitamini yönünden de oldukça zengin olan bu meyvelerin tansiyon düşürücü, kuvvet verici, idrar söktürücü, gözleri kuvvetlendirici, yaraları iyileştirici, cildi güzelleştirici ve tok tutucu etkileri vardır.¹⁰

Çakşır Otu

Ferula tingitana

Ülkemizde doğal yayılış gösteren bu Çakşır Otu, tüysüz yapılı ve çok yıllıktır. Gövdesi yaklaşık 2 m'ye kadar boylanabilir ve silindirik biçimlidir. Taban yaprakları oldukça parçalıdır. Yaprakların her bir lobu geniş dikdörtgensel şekildedir. Çiçek kümeleri ana gövdenin farklı noktalarından çıkar ve tıpkı bir şemsiyeyi andırır. Bu kümeler merkezden 15-40 adet küçük sapa ayrılır. Her bir sapın ucundaki küçük çiçek kümecikleri 12-25 çiçeklidir. Çiçekler oldukça küçük ve sarı renklidir. Tür, ülkemizde özellikle Batı ve Güneybatı Anadolu'da 100 m yüksekliğe kadar olan kayalık yamaçları ve boş alanları tercih eder. Nisan-Mayıs aylarında açan çiçekleriyle Karaalioğlu Parkı'nın denize yakın doğal alanlarında görülebilir. Çakşır Otu türleri birinci yüzyıldan bu yana tedavide kullanılan türlerdir. Sinir sistemini yatıştırıcı, hazmı kolaylaştırıcı, gaz söktürücü etkileri bilinen bu türlerin bazıları Doğu Anadolu'da hayvan yemi olarak kullanılmaktadır.¹⁰

Çam, Kızıl Çam

Pinus brutia var. brutia

Ülkemizin sahip olduğu orman örtüsünün büyük bir bölümünü çam (*Pinus*) türleri oluşturmaktadır. Ülkemizde doğal olarak yayılış gösteren beş çam türü sırasıyla; Kızıl çam (*P. brutia*), Fıstık çamı (*P. pinea*), Kara çam (*P. nigra* subsp. *pallasiana*), Sarı çam (*P. sylvestris*) ve Halep çamı (*P. halepensis*)'dır.^{17, 18, 25} Antalya ormanlarının büyük bölümünü, ülkemizde başlıca Batı ve Güney Anadolu'da yayılış gösteren Kızıl Çam oluşturur. Bu çam türünün genç dalları ve gövdeleri genellikle kırmızımsı, yaşlandıkça da grimsi kahverengidir. Boyu 25 m'ye kadar ulaşabilir. Diğer çam türleri gibi herdem yeşildir. Ayrıca tohum yapısında kanatlara sahiptir. Olgunlaştığında açılan kozalaklardan dışarı çıkan tohumlar bu kanatlar sayesinde, rüzgârın veya çevre faktörlerin etkisiyle anaç bitkiden mümkün olduğunca uzaklaşarak türün yayılmasına katkı sağlarlar.

Her ne kadar 'Çam sakızı çoban armağanı' deyiimiyle 'Siz daha iyilerine layıksınız ama bizim elimizden gelen budur' demek istesek de, aslında çam gövdelerine açılan yarıklardaki salgıdan elde edilen reçine ve terementi yağı, ülke ekonomisine katkı sağlayan önemli orman ürünlerindedir. Kokulu ve iyi bir çözücü olan bu yağın eczacılıktan, parfümeri, vernik, cila ve boya sanayine kadar geniş bir kullanım alanı bulunmaktadır. Çam ürünleri arasında önemli yere sahip olan ürünlerden biri de ülkemizde bilhassa Ege Bölgesi ve Akdeniz Bölgesi'nin batısında üretilen çam bahdır. Çam gövdelerine yerleşen bir böceğinin salgılarının arılar tarafından toplanarak yapılan bu bal, salgıyı yapan böceğin konak olarak tercih ettiği türlerin yayılışı nedeniyle dünya üzerinde ülkemizde ve Yunanistan'da üretilmektedir.

Çam, Fıstık Çamı

Pinus pinea

Fıstık Çamı, bir Akdeniz bitkisidir. Diğer çam türlerimiz gibi ülkemizde doğal yayılışının yanında, bu türler arasında tacının düzenli şekilli ve yuvarlak olması nedeniyle park ve bahçelerde peyzaj amacıyla en fazla kullanılan çam türüdür. Doğal ortamlarında 25 m'ye kadar yükselebilir. Zamanla sadece taç kısmının yapraklı kalmasıyla şemsiyeyi andıran bir görüntü sergiler. Kozalakları iri ve sapsızdır. Mutfak kültürümüzün vazgeçilmez öğelerinden biri olan çam fıstığı, bu türün kozalaklarından elde edilmektedir. Ülkemizin ihracat ürünlerindedir. Yemeklere tat vermesinin yanında bal ile ezilerek kuvvet macunu olarak kullanılır. Fıstık Çamı ülkemizde özellikle Aydın, Antalya ve Maraş illeriyle, Kuzeybatı Anadolu'da zirai olarak yetiştirilmektedir. Karaalioglu Parkı içerisinde peyzaj amaçlı kullanılan Fıstık Çamları doğu giriş yolu üzerinde çift sıra halinde görülebilir.

Çan Çiçeği

Campanula propingua

Çançiçeğigiller (Campanulaceae) familyasına ait Campanula cinsine mensup türler, ülkemizde Çan Çiçeği ismiyle tanınır. Bu bitki grubunun ülkemizde yaklaşık yüz kadar türü doğal yayılış gösterir. Çiçeklerinin çan veya huni şeklinde olmasından dolayı dilimizde bu isimle bilinir. Karaalioğlu Parkı'nın denize yakın kayalık alanlarında yayılış gösteren bu Çan Çiçeği türü, dik duruşlu ve sert kıllı bir yıllık otsudur. Gövdesi 5-15 cm boyunda olan bitkinin yaprakları kaşıkı veya dikdörtgensel biçimli ve sapsızdır. Çiçekler gövde uçlarında tek olarak bulunurlar. Mavimsi menekşe renginde olan bu çiçekler boylarının yarısına kadar parçalara ayrılır. Nisan-Haziran ayları arasında açar. Tipik bir biçimde dış kısımda damarların üzerinde tüylüdür. Tür, ülkemizin Akdeniz, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri'nde, deniz seviyesinden 1800 m'ye kadar olan, kayalık alanları, step ve taşlık yamaçları tercih eder.

Çınar, Doğu Çınarı

Platanus orientalis

Çınar, geçmişten günümüze yüceliğin ve bilgeliğin sembolü olmuş ulu bir ağaçtır. Ülkemizde doğal yayılış gösteren tek çınar türü, birçok bölgede özellikle sulak alanların yakın çevresinde bulunan Doğu Çınarı'dır. Çınar, aynı zamanda hava kirliliğinden fazla etkilenmemesi ve uygun ortamlarda çok hızlı büyümesi nedeniyle, şehirlerin park ve bahçelerinde peyzaj amaçlı kullanılan vazgeçilmez bitkilerdendir. Tüm ihtişamıyla ve haşmetli görüntüsüyle 30 metreye kadar boylanabilen ve 5 metreye kadar çap yapabilen bir türdür. Gövde üzerindeki bazı bölgelerde kabukların zamanla dökülmesiyle kendine has alacalı bir desen oluşur. Yaprakları bir elin parmakları gibi derin parçalı ve 3-7 lopludur. Loplular enine nazaran daha uzundur. Kenarları düz veya düzensiz geniş dişli olabilir. Bazı Çınar Ağaçları çok yaşlı olup, bir kısmı tarihe geçmiştir. Bunlar arasında en yaşlı ve en tanınmış olanı yaklaşık 4000 yıl yaşadığı tahmin edilen ve içerisine kurulan çay ocağında çıkan yangınla harap olan İstanbul Büyükdere Çınarı'dır.¹⁰ Ülkemizin değişik bölgelerinde bulunan bazı yaşlı çınar ağaçları tabiat abidesi (anıt ağaç) olarak muhafaza edilmektedir.

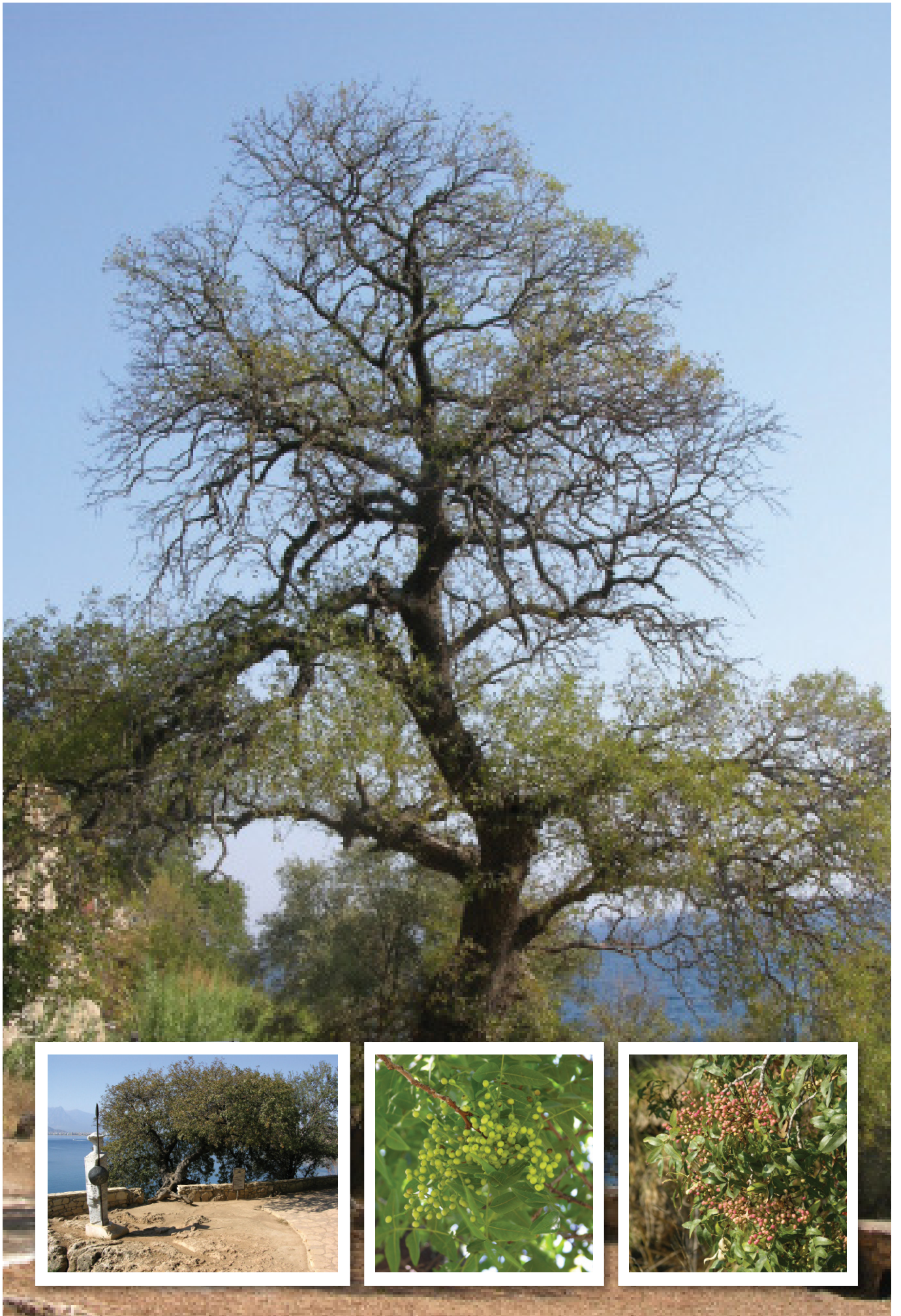

Çin Gülü

Hibiscus rosa-sinensis

Çin Gülü'nün anavatanı dilimizdeki isminden de anlaşılacağı üzere Çin ve Uzakdoğu Ülkeleri'dir. Ülkemizde doğal yayılışı yoktur. Çalı veya yarı çalı formunda, kış aylarında yapraklarını döken bir türdür. Gövdesi genellikle tabandan dallanır. Yaprakları parlak yeşil renkte, kenarları dişli ve sivri uçludur. Çin Gülü'nün dalları genellikle uçta bir veya iki çiçekle son bulur. Çiçekleri beyazdan kırmızıya kadar değişen renklerde ve beş parçalıdır. Yaklaşık 10-18 cm çapında olan bu çiçekler, iri, gösterişli ve parlak yapılarıyla oldukça dikkat çekicidir. Çiçeğin stamenleri uzun ve orta kısmında yer alan ince tüpsü bir yapıyla dışarı taşmış durumdadır. Bu özellik Ebegümeçigiller (Malvaceae) familyasının bir göstergesi niteliğindedir. Çin Gülü, Bamya bitkisiyle (*Hibiscus esculentus*) aynı cins, Ebegümeçi (*Malva*) cinsi ile de aynı familya içerisinde yer almaktadır. Ülkemizde park ve bahçelerde süs bitkisi olarak kullanılan bu tür, Karaalioğlu Parkı doğu seyir terası yakın çevresinde görülebilir.

Çitlembik Ağacı

Pistacia terebinthus subsp. *palaestina*

Çitlembik Ağaçları, Karaalioğlu Parkı içerisinde yayılış gösteren en yaşlı ağaçlardandır. Park kurulmadan önce de bu bölgede yüzyıllardır yetişen ve koruma altında olan yaşlı Çitlembik Ağaçları parkın doğu seyir terası yakın çevresinde bulunmaktadır. Tür, Mart-Mayıs aylarında çiçeklenir. Kışın yaprak döker. Gövdesi genellikle urlu görünümlüdür. Menengiç, Sakız Ağacı, Melengiç gibi isimlerle de anılır. Gövdesinden idrar ve solunum yolları antiseptiği olarak kullanılan bir çeşit terebentin elde edilir. Bitkinin dal ve yaprakları boyar madde olarak kullanılmaktadır. Ülkemizde iki alttürle temsil edilen bu bitkinin sahip olduğu küresel şekilli olgun meyveleri Antalya ilimizde kuru yemiş olarak tüketilmektedir.⁴⁰ Gaziantep ve yakın çevresine özgü olan Menengiç kahvesi bu türün meyvelerinin kavrulduktan sonra ezilmesi ile elde edilmektedir.¹⁰

....

Çitlenbik,

Hatırladın mı beni

Altmış sene evvelini

Gurubu arkamıza alıpta

Resim çektirdiğimiz günleri

Görüyorum

Kökün hala toprakta

Gövden boşlukta

Farkındayım

Yaşam savaşı veriyorsun

Sen de benim gibi

Bu yaştan sonra

Tarık AKILTOPU ²

Karaalioğlu Parkı'nın tarihine tanıklık edenler, yalçın falezlerin üzerinde denize doğru uzanan yaşlı gövdesiyle tanınan 'Âşıklar Ağacı'ndan bahseder. İşte bu ağaç, yaşlı bir Çitlembik Ağacı'dır. Antalya'nın ilk mimarlarından olan Tarık Akıltopu bu ağaca olan duygularını yukarıdaki mısralara dökmüştür. Yine kendisinin ifadesiyle 1930'lu yıllarda arkasına grubu alıp bu ağaca yaslanarak resim çektirmemiş bir lise talebesi düşünülemez.

"O günlerde Antalya'da, Âşıklar Ağacı'nı bilmeyen hemen hiç kimse yoktu. Okuldan kaçan genç sevgililer parktaki Âşıklar Ağacı'nın yakınında saatlerini geçirirlerdi. Genç nişanlılar, ailelerinden şöyle bir dolaşma izni aldıklarında; soluğu o ağacın yanında alırlardı. Sevgilisinden olumlu yanıt alamayan sevgili, kendini o ağacın yanından denize atarak intihar edeceği tehdidini savururdu."¹⁶

*"Atatürk'ün 1930 Martı'nda Antalya'yı ziyareti sırasında çitlembik ağacı ile ilgili bir anekdot vardır: Atatürk 7 Mart 1930 Cuma günü Antalya içinde bir geziye çıktı. Dönüşte de bugün park olan Karaalioğlu bahçesini gezdi. Bu gezi sırasında Âşıklar Ağacı'nın yakınından karşıki Beydağlarını seyrederken, buradaki çitlembik ağaçları dikkatini çekti. Yanındakilere, "Bu ağaçları aşılıp, Antep Fıstığı ağacına dönüştürmek mümkün değil mi?" diye sordu. Cevap alamayınca, çitlembik ağacının aynı familyadan olduğunu söyledi. Herhalde Atatürk, çitlembik ağacının Latince Pistacia olduğunu biliyordu."¹⁶ 1930 yılında yaşanan bu olay, Ulu Önder Atatürk'ün pek bilmediğimiz bir yönünü, botaniğe olan merakını ve bu alandaki bilgisini göstermektedir. Gerçekten de Çitlembik, meyveleri kuruyemiş olarak tüketilen Antepfıstığı (*Pistacia vera*) ile aynı cinse mensup akraba türlerdir. Günümüzde ülkemizin değişik yörelerinde Çitlembik Ağaçları, *P. vera* ile aşılıp Antepfıstığı meyvesi elde edilmektedir.*

Defne Ağacı

Laurus nobilis

Defne, aromatik yapraklarıyla mutfak kültürümüzün vazgeçilmez öğelerinden biridir. Yaprakları derimsi, sert, kenarda dalgalı ve kısa saplıdır. Kışın yaprak dökmez. Çiçekleri sarı renklidir ve ilkbahar aylarında açar. Erkek ve dişi çiçekler farklı ağaçlarda bulunur. Yani, Defne’de erkek ve dişi ağaç birbirinden ayrıdır. Meyveler küçük bir zeytin tanesi biçimindedir. Sonbaharda olgunlaşır. Erken dönemde yeşil, olgun dönemde ise siyah renkli olan bu meyveler sadece dişi bireylerde oluşur. Ağacın yaprakları genellikle yemeklerde baharat olarak kullanılmasının yanında hazımsızlık, iştahsızlık ve bronşite iyi gelir. Defne Yağı, meyvelerin suda kaynatılarak suyun üzerinde biriken yağın alınması şeklinde elde edilir. Ülkemizin önemli ihraç ürünlerindedir. Bu yağ, idrar arttırıcı olarak ve romatizmaya karşı kullanılır. Ayrıca prina yağıyla karıştırılarak bazı cilt hastalıklarına ve saç dökülmesine karşı kullanılan defne sabununun imalatında da kullanılmaktadır.¹⁰ Defne Ağacı, Karaalioğlu Parkı batı girişi ve spor alanı yakın çevresinde görülebilir.

Efsaneye göre Eros’un tutku ve sonsuz aşk veren altın oku, Apollon’a isabet eder. Işık ve güneş tansını Apollon, Daphne isimli bir kıza âşık olur. Ne yazık ki, aşktan kaçmayı sağlayan diğer ok ise Daphne’ye isabet etmiştir ve Apollon’un aşkını reddetmektedir. Apollon aşkında ısrarcıdır, Daphne’yi yakalamaya çalışır. Yakalanacağını anlayan Daphne, Toprak Ana’dan yardım ister. Toprak Ana Daphne’yi, hepimizin hoş kokusuyla tanıdığı Defne Ağacı’na dönüştürür. Bu olaya çok üzülen Apollon, daima takmak için bu ağacın dalları ve yapraklarından başına bir taç yapar.¹⁵ Işık ve Güneş tanrısı Apollon heykellerinde, başında gördüğümüz defne tacının sebebi budur. Bir efsaneye göre bu olay Hatay İlimizin Harbiye (Defne) Beldesinde geçmiştir.²⁸ Yöre halkı tarafından defne ağaçları arasında bulunan şelaleler Apollon’un Gözyaşları olarak isimlendirilmektedir ve mitolojik olayı betimleyen Apollon ve Dafni mozaiği, Antakya Arkeoloji Müzesi’nde yer almaktadır.^{7, 28, 35}

Demir Ağacı

Casuarina equisetifolia

Demir Ağacı, 30 m'ye kadar boylanabilen, genellikle erken dönemde sivri ve düzenli, geç dönemde ise yayvan tepeli ve düzensiz bir ağaçtır. Avustralya, Malezya ve Hindistan'da doğal yayılış gösterir. Hızlı büyümesi ve kent ortamında hava kirliliğine dirençli olmasıyla ülkemizde park ve bahçelerde peyzaj bitkisi olarak kullanılır. Karaalioğlu Parkı içerisinde batı ve orta seyir teraslarının arasındaki yürüyüş yolunda görülebilir. Herdem yeşil olan yaprakları, görünüş olarak iğne yapraklı çam türlerini andırırsa da, aslında 5-7.5 mm uzunluğundaki internod aralıklarıyla birbirine eklemli parçalar şeklindedir. Demir Ağacı'nın erkek ve dişi çiçekleri ayrı ağaçlarda bulunur. Erkek çiçekleri genellikle dal uçlarında olan bu türün, dişi kozalakları biraz daha içte bulunur. Kozalaklar yarı küresel-elips biçimli ve 1-2 cm çapındadır. Tipik bir ışık bitkisi olan Demir Ağacının kökleriyle toprağın azotunu bağlama özelliği oldukça dikkat çekicidir. Ağacın kökleri yumru formundadır. Bu yumrular azot bağlayıcı bakterilerin toplandığı depolardır.³⁹

Demir Dikeni

Tribulus terrestris

Demir Dikeni, toprak üzerinde yatık ve sürünücü gövdelidir. Bir yıllık hayat döngüsüne sahiptir. Aynı yıl içerisinde çimlenip çiçeklenerek, meyvelerini ve tohumunu verdikten sonra ölür. Gövdesi 15-80 cm boyunda ve tüylüdür. Türev yaprakları, bir tüyü andırır biçimde daha küçük eliptik veya yumurtamsı şekilli yaprakçıklara parçalanır. Çiçekler sarı renkli ve yıldız biçimlidir. Demir Dikeni meyvesi, türev dilimizdeki adından da anlaşılacağı üzere oldukça sert yapılı ve dikenlidir. Küçük dikenlerin yanında iki büyük dikenle tanınan bu meyveler, bisiklet lastiklerinin baş düşmanıdır. Toprak zeminlerde çıplak ayakla yürümek için de büyük bir tehlikedir. Bitki, kumullardan tarlalara, açık alanlardan yol kenarlarına hatta asfalt çatlaklarına kadar hemen her habitatta yayılış gösterebilir. Bu nedenle ülkemizin her bölgesinde yaygındır. Bitkinin kurutulmuş meyvelerinin taş düşürücü, idrar söktürücü ve kuvvet verici etkileri olduğu bilinmektedir.¹⁰ Haziran-Eylül aylarında açan çiçekleriyle Karaaliöglü Parkı içerisinde hemen her bölgede görülebilir.

Duvar Sarmaşığı

Hedera helix

Duvar sarmaşığı, sarı ve tırmanıcı özelliği olan çok yıllık bir türdür. Avrupa, Güneybatı Asya ve Avustralya'da doğal yayılış gösterir. Herdem yeşil olan bu bitki, duvar, kaya veya başka bitkilere sarılarak yükselebilir. 'Helix' eski Yunanca'da sarmal anlamına gelmektedir ve türün bilimsel ismi bu özelliğine izafeten verilmiştir. Ayrıca dilimizde Orman Sarmaşığı ismiyle de bilinmektedir. Ülkemizde doğal yayılışının yanı sıra pek çok kültür formu park ve bahçelerde süs bitkisi olarak kullanılmaktadır. Duvar sarmaşığının gövdesi üzerinde, başka bir cisme tutunmaya özelleşmiş kökler bulunmaktadır. Tutunma kökleri olarak isimlendirilen bu yapılar sayesinde, uygun ortamlarda 20-25 m'ye kadar boylanabilir. Yapraklar kalpsi şeklindedir. Türün çiçekleri küresel başçıklarda yer alır ve sonbaharda açar. Meyveler siyah renklidir ve kışın sonlarına doğru olgunlaşır. İnsanlar için zehirli olan bu meyveler birçok kuş türü tarafından yenmektedir. Duvar sarmaşığı, Karaalioğlu Parkı içerisinde çitler veya denize yakın taş duvarlar üzerinde görülebilir.

Düğünçiçeği

Ranunculus arvensis

Düğünçiçeği, aynı isimle tanınan familya (Düğünçiçeğigiller/Ranunculaceae) içerisinde yer alan *Ranunculus* cinsine mensup türlerin genel adıdır. Ülkemizde doğal yayılış gösteren yaklaşık seksen türle temsil edilir. Karaalioğlu Parkı'nın hemen her yerinde doğal yayılış gösteren bu Düğünçiçeği türü, seyrek tüylü ve bir yıllıktır. Yaprakları üç parçacıklıdır. Türün çiçekleri sarı renklidir ve dal uçlarında tek olarak bulunur. Yaklaşık 1.5 cm çapındaki bu çiçekler Mart-Haziran ayları arasında açar ve beş eşit parçadan oluşur. Ters yumurtamsı biçimli bu parçaların tabana yakın olan kısımlarda daha koyu renkte görülen yerler çiçeğin nektar çukurlarıdır. Bazı Düğünçiçekleri geçmişte süt arttırıcı veya adet söktürücü etkileriyle kullanılsa da, genellikle zehirli bitkilerdir. Oldukça zehirli olduğu bilinen Zehirli Düğünçiçeğine (*R. sceleratus*), bazı eski kitaplarda "Haşşe-i katil-i bakar" (Sığır Öldüren Ot) ismi verilmiştir.¹⁰

Erguvan

Cercis siliquastrum

Erguvan, ülkemizde maki ve yaprak döken ormanlarda doğal olarak yayılış gösteren bir türdür. Bunun yanında park ve bahçelerde süs bitkisi olarak da yetiştirilir. 2-10 m boyunda, çalı veya ağaç formundadır. Yaprakları yuvarlak ve kalpsi biçimli olup kışın dökülür. Baharın müjdecisi olarak kabul edilen morumsu pembe renkteki çiçekleri, Nisan-Mayıs aylarında açar. Çevremizde gördüğümüz renklerde birine kendi adını veren nadir ağaçlardandır. Erguvani rengi adını bu ağaçtan alır. Göz alıcı renklerdeki erguvan çiçekleri, uzun veya kısa dalların üzerinde 3-6'lı gruplar halinde çıkar. Erguvan, sahip olduğu çiçek renginden dolayı tarihte önemli yeri bulunan bitkilerden biridir. Erguvan, hemen her dönem Akdeniz'in simgesi olmuştur. Baharın müjdeleyicisi, Nisan-Mayıs aylarında görünüp ani kayboluşu ile Akdeniz'in utangaç süsü Erguvan çiçekleri, Karaalioğlu Parkı doğu seyir terası yakın çevresinde görülebilir.

“Erguvan moru Bizans hükümdarlarının kıyafetlerinde kullanılan kraliyet rengi (royal color)’dir. Doğal yollarla üretilen en zor renk olduğu için, bir zenginlik ve güç belirtisiydi. Roma ve Bizans’ta tapınaklar, saraylar, asillerin evleri, giysiler, ayakkabılar erguvan rengindeydi. İmparator ve soylular kendilerini ‘erguvan kanlı’ olarak kabul ediyorlardı. Halkın bu rengi kullanması yasaktı. İmparatorların çocukları erguvan renkli odalarda doğuyor, bu odalarda büyütülüyordu. Bu nedenle bu çocuklar ‘Porphyrogenitos’ (‘erguvan doğmuş’ ya da ‘erguvan içinde doğmuş’) unvanını alıyorlardı. Roma ve Bizans’ta erguvan renkli özel tören kıyafetleri giyiliyordu. İmparator dışında hiç kimse erguvan renginde pelerin takamazdı.”³⁰

“Hristiyan inancına göre Hz. İsa, Romalılar tarafından çarmıha gerilmeye götürülürken üzerine erguvani bir bez atılarak aşağılanmıştır. İsa'nın ihanet eden havarisi Yahuda (Judas) da kendini erguvan ağacına asmıştır. Bu olaydan sonra önceleri beyaz olan erguvan çiçekleri utançtan erguvan rengine dönmüştü. Erguvan ağacına ‘judas tree’ (redbud trees) denilmesinin, mor rengin mecazi kullanımının (morarmak) kökeni de bu olaydan kaynaklanmıştır.”³⁰

Fırça Çalısı

Callistemon linearis

Fırça Çalısı, herdem yeşil yapraklara sahip, 3-5 m. boylanabilen çalı veya ağaçlardır. Fırça gibi kılıra benzeyen uzun ve renkli çiçek parçalarından dolayı dilimizde bu isimle anılır. Türün Anavatanı Avustralya'dır. Soğuk bölgelere adapte olamayan tür, ılıman sahil kesimlerimizde özellikle Ege ve Akdeniz Bölgelerimizde kullanılan önemli bir peyzaj bitkisidir. Yaprakları eliptik şekilli ve kalıcıdır. Fırça Çalısı çiçekleri göz alıcı kırmızı renklidir. Mayıs-Haziran aylarında açmaya başlar. Dal uçlarındaki çiçek durumlarında bulunurlar. Bu çiçek durumları aşağıya sarkık duruşlarıyla ağacın görüntüsünde en dikkat çekici yapılardır. Çiçek durumuna fırça görüntüsü veren çiçeklerin stamenleridir. Bu stamenler renkli ve kokuludur. Türün meyveleri odunsu yapılı ve yuvarlaktır. Fırça Çalısı, Mersin bitkisiyle (*Myrtus communis*) aynı familyadandır (Myrtaceae/Mersingiller). Karaaliöğlü Parkı içerisinde batı ve orta seyir teraslarının arasındaki yürüyüş yolunda görülebilir.

Filbahri

Philadelphus coronarius

Filbahri, yüzyıllardır Avrupa bahçelerinde peyzaj amaçlı yetiştirilen ve çok sayıda kültür formu olan bir türdür. Çiçeklerinin hoş görünümü nedeniyle ülkemizde park ve bahçelerde peyzaj amaçlı kullanılır. Güney Avrupa'da doğal yayılış gösterir. 3 m'ye kadar boylanabilir. Yaprakları karşılıklı dizilişli, kenarlarda sık veya mesafeli dişli, kısa saplı ve yumurtamsı şekillidir. Çiçeklerinin kokusu portakal çiçeğini andırıldığından dolayı bu cinse mensup türler Yalancı Portakal olarak da isimlendirilir. Filbahri çiçekleri oldukça hoş kokulu ve beyaz renklidir. Dal uçlarındaki seyrek salkımlarda birkaç adet olarak bulunur. Yaklaşık 4-5 cm çapındaki yapısıyla oldukça gösterişli olan bu çiçekler, dört taç yapraktan oluşur. Philadelphus bu özelliğiyle familya içerisindeki diğer cinslerden ayrılır. Filbahri isminin cinsin Latince ismiyle benzerliği dikkat çekicidir. Güneşi seven ve Mayıs-Haziran aylarında çiçeklenen Filbahri, Karaalioğlu Parkı'nda görülmesi ve koklanması gereken süs bitkilerindendir.

Frenk Yemişi

Opuntia ficus-indica

Frenk Yemişi, bitkisel organların bilindik yapıları dışında farklı görevler üstlenmek için metamorfoz geçirmesine (başkalaşmasına) iyi bir örnektir. Bitkinin tamamında görülen, etli ve yeşil görüntüsüyle yaprağa benzeyen yapılar aslında bu bitkinin gövdeleridir. Bu gövdelerin üzerinde bulunan dikenler de aslında bu bitkinin yapraklarıdır. Kurak ortama uyumun sonucu olarak başkalaşmış olan gövde su ve besin maddelerini depo etmek amacıyla etli bir yapı gösterirken, yapraklar da kurak ortamlarda su kaybını azaltmak amacıyla küçülüp daralarak diken şeklini almıştır. Etli gövde parçalarının herbiri kocaman bir dile benzediği ve üzerlerinde dikenler bulunduğu için, bazı kimseler tarafından Kaynana Dili olarak da isimlendirilir. Nisan-Temmuz aylarında çiçeklenir. Çiçekleri kırmızı veya açık sarı renklidir. Meyveler yumurta biçimli, sarı, kırmızı veya morumsu renklerde ve oldukça etlidir. Gözle görülemeyecek kadar küçük dikencikler taşır. Bu dikenciklerden dolayı meyve kesilerek yeneceği zaman dikkatli davranılmalıdır. Ülkemizin batı ve güney bölgelerinde zirai kültürü yapılır. Kaynana Dili'nin, orta seyir terası merdivenlerinin üst kısmında demir çubuklarla desteklenen, park kurulmadan önce de burada yetişen oldukça yaşlı bir bireyi bulunmaktadır.

Gelincik

Papaver rhoeas

Ülkemizde doğal yayılış gösteren bitki türleri arasında en çok bilinen türlerindendir Gelincik. Yaylalara, çayrlara baharın geldiği onun çiçek açmasıyla bilinir. Deniz seviyesinden 1400 m yüksekliğe kadar, yol kenarlarında, açık arazilerde, tarlalarda, taşlık yamaçlarda, kısacası hemen her habitatta yayılış gösterebilir. Kırmızı, koyu kırmızı veya nadiren beyaz renkteki çiçekleri Mart ayında açmaya başlar. Kimi yüksek bölgelerde Ağustos ayına kadar çiçeklenir. Çiçeklerin tabanında genellikle siyah lekeler olur. Taç yaprakları oldukça narin yapılıdır. Bazen dokunmakla bile yerinden koparak düşer. Meyvesi, cinsin karakteristik meyvesi olan kapsül tiptedir. Gelincik, bir yıllık hayat döngüsüne sahiptir. Gelecek yılın bireylerini verecek ve neslin devamını sağlayacak olan tohumları döktükten sonra, ölür. Ayrıca adını verdiği aynı familyaya (Gelincikgiller/Papaveraceae) mensup bir başka tür olan Haşhaş'la (*P. somniferum*) aynı cins içerisinde yer alan akraba bir türdür.

Gelincik, Sarı Gelincik

Glaucium flavum

Gelincikgiller (Papaveraceae) familyasından Karaalioğlu Parkı içerisinde doğal alanlarda karşımıza çıkabilecek bir başka tür de Sarı Gelincik'tir. Bildiğimiz Gelincik türlerinden, sarı iekli olmasının yanında, meyvesinin yuvarlak yapılı kapsül tipinde olmayıp, oldukça ince ve uzun bir yapıya sahip olmasıyla ayrılır. Ayrıca iki veya çok yıllık hayat döngüsüne sahiptir. Gövdesi düz yapılı olan bu bitkinin taban yaprakları açık yeşil renklidir. Kenarlarında ilginç girinti çıkıntılar bulundurur. Tr, iri çiçekleriyle dikkat çeker. Ülkemiz genelinde deniz seviyesindeki kıyı ve kıyıya yakın bölgelerde yayılış gösterir. Sarı Gelincik, Mayıs-Temmuz ayları arasında çiçeklenir. Ülkemizde yapılan bir çalışmada bu çiçeklerden hazırlanan ekstrelerin kalp üzerinde yavaşlatıcı etkisi bulunduğu saptanmıştır. Ayrıca aynı cinse mensup farklı türlerin yatıştırıcı, öksürük kesici ve uyuşturucu bir etkiye sahip olduğu bilinmektedir.¹⁰

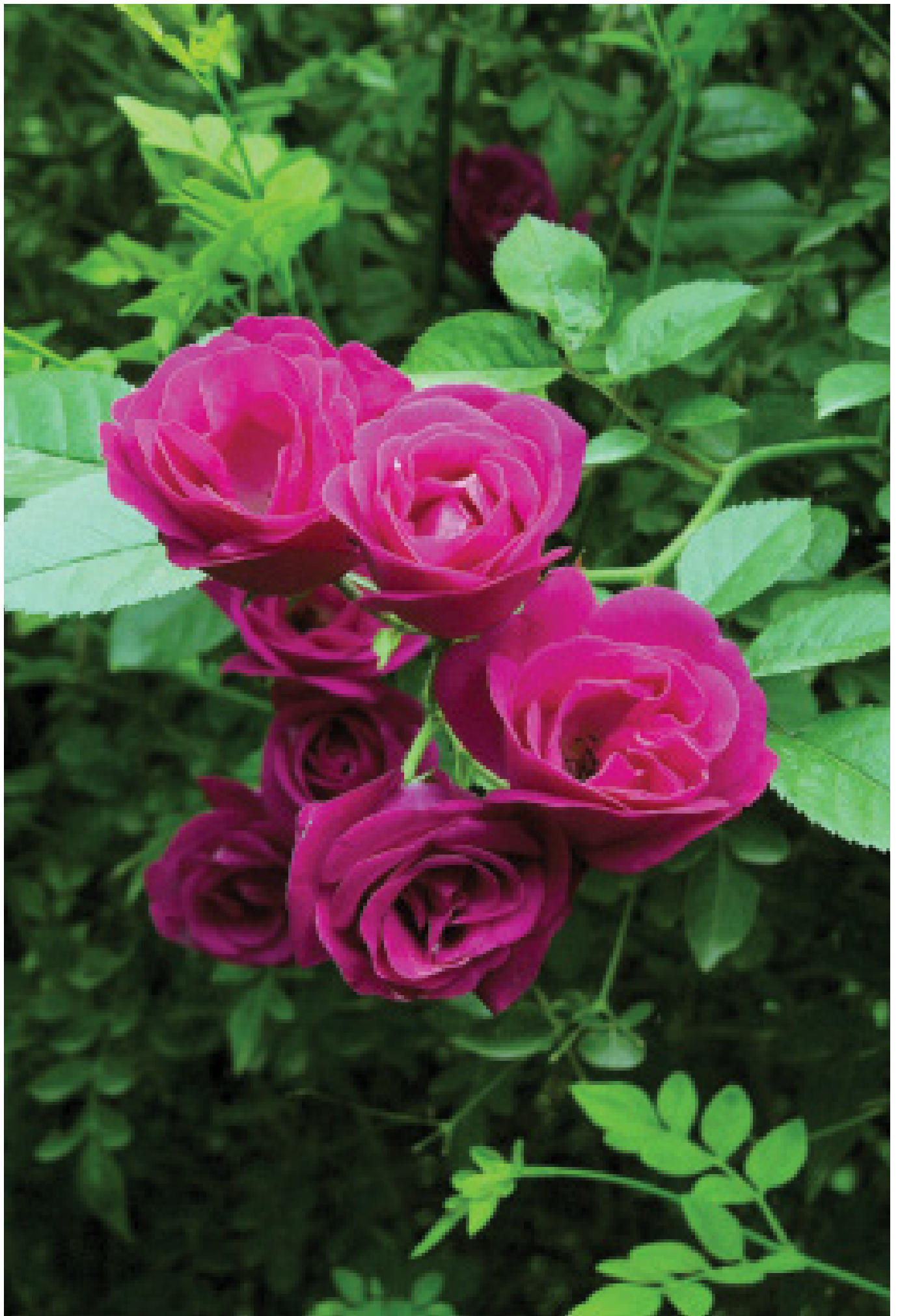

Gladiçya

Gleditsia triacanthos

Karaalioğlu Parkı'nın geçmişine tanıklık edenler, birbirini seven geç şıkların mekânı olarak 'şıklar Yolu'ndan bahsederler. Bu yolun parkın batı ve doğu girişleri arasında i kesimlere doğru olduğu bilinmekte ancak günümüzde yeri tam olarak gösterilememektedir. Âşıklar Yolu'na erguvanlarla birlikte eşlik eden bir başka ağaç türüdür Gladiçya. O dönemlerde geç ğa dallarının bu yolun üstüne eğilerek şıklara eşlik edermiş gibi tıpkı uzun bir korunak oluşturacak Şekilde yolu üstten kapladığından bahsedilir.²⁶ Gladiçya'nın anavatanı Kuzey Amerika'dır. Hava kirliliğine ve kuraklığa uyum sağlamasıyla ülkemizde park ve bahçelerde peyzaj amaçlı yetiştirilir. Boyu 45 m'yi bulabilen gövdesi dikenli yapı gösterir. Yaprakları tüysü parçalıdır, kışın dökülürler. Çiçekleri yeşil renkli ve kokuludur. Dallarda salkım oluşturur. Gladiçya meyveleri etli, uzun ve aşağıya sarkık duruşludur. Bu haliyle Keçiboynuzu'nu andırması nedeniyle dilimizde Yalancı Keçiboynuzu veya Yalancı Harnup olarak da adlandırılır.

Gül

Rosa x centifolia

Gül, tarihi boyunca aşkın ve sevginin ifadesi olmuş, sembol bir çiçektir. İnsanların duygularını ifade etmesinde en iyi araçlardan biri olan gülün renginde bile farklı anlamlar yüklüdür. Çiçeklerinin rengine, yapısına, bitkinin boyuna ve çiçek açma zamanına göre farklılıklar gösterir. Gül, parçalı yaprakları ve dikenli gövdesiyle tanınır. 'Gülü seven dikenine katlanır' deyimindeki dikenler bazı Gül türlerinde oldukça yoğundur. Ülkemizde doğal olarak yaklaşık yirmibeş Gül türü yayılış gösterir. Bunlar içerisinde en çok bilineni Kuşburnu (*R. canina*)'dır. Doğal türler dışında çok sayıda melez kültür formu süs bitkisi olarak yetiştirilir. Çiçekleri çoğunlukla kat kat olan bu formlar genellikle kırmızı, pembe, beyaz ve sarı renklerde dir. Ülkemizde Gül dendiğinde akla gelen il şüphesiz ki Isparta'dır. Yörede bulunan tarlalarda, çiçeklerdeki değerli olan yağ damlacıklarının buharlaşmaması için erken saatlerde toplanan çiçeklerden Gül Yağı ve Gül Suyu elde edilir.¹⁹ Ülkemizin önemli dış satım ürünlerinden olan bu maddeler çoğunlukla parfümeri sanayinde kullanılır. Gül, ilkbahar ve yaz aylarında açan çiçekleriyle Karaalioğlu Parkı peyzaj alanlarında görülebilir.

Gülibrişim

Albizia julibrissin

Gülibrişim, İran'dan Japonya'ya kadar geniş yayılış alanına sahip bir türdür. Ancak ülkemizde doğal yayılış göstermez. Susuzluğa oldukça dayanıklı olduğu için ülkemizde park ve bahçelerde süs ağacı olarak yetiştirilir. Yaklaşık 10 m'ye kadar boylanabilir. Yaprakları ışığı görünce açılır, alaca karanlıkta ise kapanır.⁴⁰ Oldukça parçalı yapı gösteren bu yapraklar kışın dökülür. Çiçekler yuvarlak salkımlar halinde, beyazımsı açık pembe renkli ve güzel kokuludur. Oldukça uzun olan stamenler çiçeğe hoş bir görünümün yanında ipeksi ve narin bir hava verir. Bu nedenle İpek Ağacı ismiyle de anılır. Gülibrişim, baklagiller (Fabaceae) familyasına mensup bir türdür. Bu familyaya mensup türlerin ortak özelliği baklamsı (legümen) tipte meyveye sahip olmalarıdır. Meyveler yassı şekilli, genç dönemde yeşil, olgun dönemde ise kahverengidir. Gülibrişim, Mayıs-Eylül ayları arasında açan ipeksi görünümlü çiçekleriyle, Karaalioğlu Parkı batı ve doğu girişleri yakın çevresinde görülebilir.

Güz Yıldız Sümbülü

Scilla autumnalis

Toprak altında soğan, yumru, rizom gibi gövdeler taşıyan bitkiler geofit ismiyle anılırlar. Ülkemizde genellikle karların erimeye başladığı ilkbahar aylarında çiçeklenirler. Bazı geofit türleri çiçeklenmek için sonbahar aylarını tercih eder. Bilimsel epitetindeki “autumn” dan da anlaşıldığı üzere sonbaharda çiçeklenen bu türlerden biri olan Güz Yıldız Sümbülü, ülkemizin daha çok sahil kesimlerini, Marmara, Karadeniz, Ege ve Akdeniz Bölgelerini tercih eder. Yaprakları şeritsi biçimlidir ve toprak seviyesinde çıkar. Gövdesi dik duruşlu olup yaprak taşımaz. Çiçekleri gövdenin ucundaki piramitsi birlikteliklerde bulunur. Oldukça hoş görünüşlü olan bu çiçekler mavimsi, açık morumsu veya leylak renklidir. Altı parçalı yapısı ve yıldızsı görünüşüyle dikkat çeker. Çiçeğin her bir parçası genellikle daha koyu renkte orta damara sahiptir. Tipik Akdeniz bitkisi olan Güz Yıldız Sümbülü, Karaalioğlu Parkı'nın denize yakın doğal alanlarında, Eylül-Ekim aylarında açan çiçekleriyle görülmesi gereken parkın az sayıdaki geofit türlerindedir.

Hanimeli

Lonicera etrusca var. *etrusca*

Muhteşem kokulu çiçekleriyle, ülkemizde park ve bahçelerin vazgeçilmezlerinden olan Hanimeli, aynı zamanda doğal yayılış gösteren bitki türlerimizdendir. Odunsu yapısı ve tırmanıcı karakteriyle karşımıza çıkan bu bitki grubu, ülkemizde altı türle temsil edilir. Bunlardan biri olan bu Hanimeli türü Karaaliöglü Parkı içerisinde Mayıs-Haziran aylarında açan çiçekleriyle, genellikle çitlere veya farklı bitkilere sarılmış olarak görülebilir. Yaprakları tırmanıcı gövdeler üzerinden karşılıklı olarak çıkar. Yumurtamsı biçimli ve tüsüzdür. Çiçekleri genellikle dal uçlarında veya yaprak koltuklarında açar. Beyazdan sarıya kadar değişen renklerdeki bu çiçeklerin 4-10 tanesi bir arada bulunur. Hanimeli çiçeklerine tersten bakıldığında, çiçeğin ucundaki parçalanmanın bir parça yukarıda, diğer dördü aşağıda olmak üzere, tıpkı kibar bir bayan elini andırır biçimde, beş parçalı bir yapıya sahip olduğu görülür. Bu ve benzeri türlerin Hanimeli olarak isimlendirilmelerinin nedeni budur.

Hayıt

Vitex agnus-castus

Bir Akdeniz bitkisi olan Hayıt, Anadolu'nun kıyı kesimlerinde oldukça yaygın, çalı formunda bir türdür. Haziran-Eylül ayları arasında açıktan koyu maviye kadar değişen renklerde çiçekler açar. Deniz seviyesinden başlayarak 800 m yüksekliğe kadar olan kumul alanları, kuru nehir yataklarını, açık alanları ve kireçtaşı kayalıklarını tercih eder. Karaalioğlu Parkı içerisinde denize yakın kayalık alanlarda yayılış gösterir. Yaprakları bir elin parmakları gibi parçalıdır. Hayıt meyveleri küresel şekilli, sert, özel kokulu ve acımsı lezzetlidir. Geçmişte bu bitkinin oldukça küçük olan tohumlarının kullanılış amacı ve etnobotanik özelliği türün Latince adında gizlidir. 'Gonos' Latince'de üretkenlik anlamına gelmektedir.³⁷ Başına gelen -a eki kelimeyi olumsuz yapar. Eşleri sefere çıkan Romalı kadınlar bu bitkinin tohumlarını cinsel isteklerini azaltmak amacıyla kullanmışlardır. Yine aynı şekilde ortaçağda dini gerekçelerle evlenemeyen rahipler cinsel isteklerini dizginlemek amacıyla bu bitkinin tohumlarını kullanırlardı.⁴⁴ Hayıt, bu nedenle bazı literatürlerde Namus Ağacı veya Rahip Biberi isimleriyle de karşımıza çıkmaktadır. Bunun dışında Hayıt bitkisinin dalları sepet örmekte ve kumaşları kahverengi veya sarı renge boyamakta kullanılmaktadır.

Hintyağı Bitkisi

Ricinus communis

Hintyağı bitkisi'nin Anavatanı Hindistan'dır. Akdeniz Bölgesi Ülkeleri'nde ve iklimi uygun diğer bölgelerde yetiştirilir. Ülkemizde özellikle güney bölgelerde doğallaşmış bireylerine de rastlanır. El biçiminde parçalı geniş yapraklara sahiptir. Çiçekleri dik duruşlu salkımlarda yer alır. Sarı ve kırmızı renklerdeki bu çiçeklerin erkek olanları altta, dişi olanları ise üstte yer alır. Hintyağı meyvesi dikenli bir yapı gösterir. Yarılarak açılır ve içerisinde grimsi-kahverengi, parlak yüzeyli tohumlar yer alır. Hintyağı tohumları içeriklerindeki risin maddesinden dolayı oldukça zehirlidir. 2-3 tohum bir çocuğun, 10-20 tohum ise yetişkin bir insanın ölümüyle sonuçlanan zehirlenmelere sebep olur.¹⁰ Buna karşın Hintyağı tohumlarından elde edilen, renksiz, kıvamlı ve hafif kokulu yağın, tıp ve endüstride geniş kullanım alanı vardır. Herodotun notlarından Ebers papirüslerine kadar birçok yerde adı geçen bu yağ, ishal edici etkiye sahiptir. İssiz yanması nedeniyle birçok yörede kandillerde kullanılmıştır.¹⁰ Ayrıca motor yağları, sabun ve boya yapımıyla dericilikte kullanılır. Hintyağı bitkisi Ağustos-Eylül aylarında açan çiçekleriyle Karaaliöğlü Parkı'nın denize yakın doğal alanlarında görülebilir.

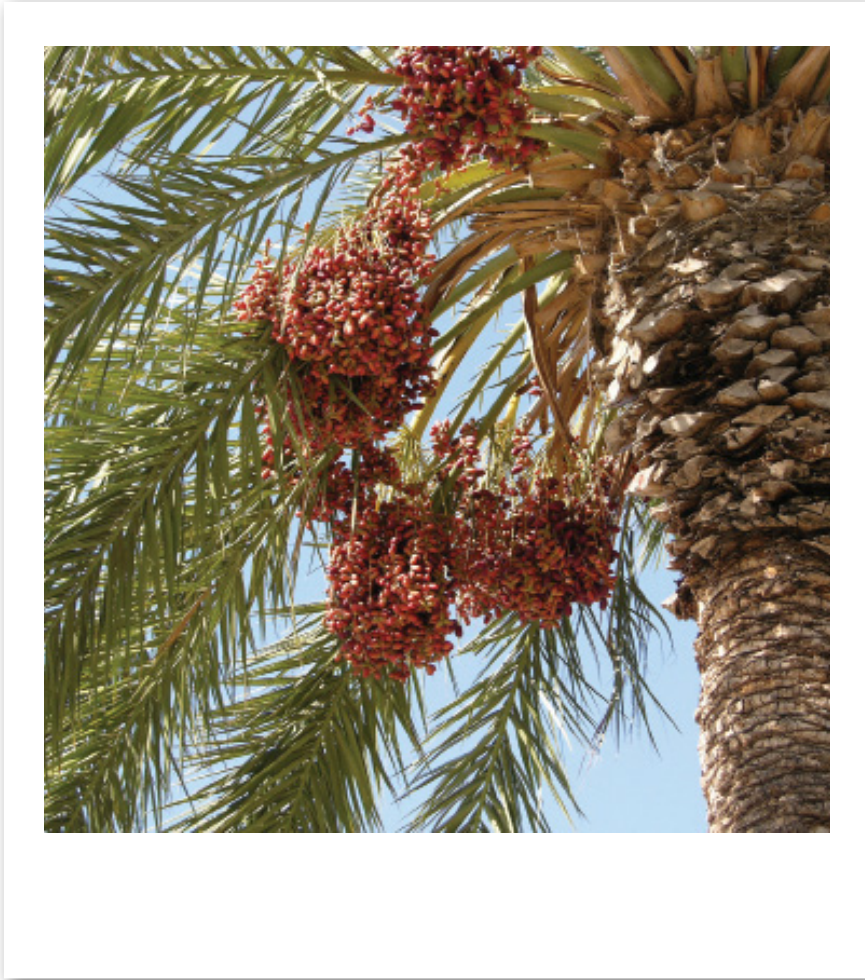

Hurma Ağacı

Phoenix dactylifera

Hurma Ağacı'nın ülkemizde doğal yayılışı yoktur. Anavatanı Kuzey Afrika'dır. 30 m'ye kadar boylanabilir. İki evcikli olmasından dolayı dişi ve erkek çiçekler farklı bireylerde bulunur. Hurma Ağacı, ülkemizin ılıman bölgelerinde park ve bahçelerde peyzaj amaçlı yetiştirilen ve yaprak dökmeyen türlerdendir. Palmiye gibi Palmiyegiller (Arecaceae) familyasına mensup bir türdür. Palmiyeden yaprak yapısının belirgin olarak tıpkı bir tüye benzer şekilde parçalanmasıyla ayrılır. Tüysü parçalanma olarak anılan bu yaprak tipinde orta damarın her iki tarafında yaprakçıklar sıralanır. Hurma Ağacı'nın çiçekleri küçük ve beyaz renklidir. Meyveleri silindirik, yuvarlak yapılı ve kırmızımsı kahverengi olup sonbahar aylarında olgunlaşır. Hurma meyvesi şeker bakımından zengin olmasının yanında göğüs yumuşatıcı ve kuvvet verici bir gıdadır. Kuzey Afrika'da bu meyvelerin fermantasyonu ile özel bir içki (hurma şarabı) hazırlanır.¹⁰ Hurma Ağaçları, Karaalioğlu Parkı doğu seyir terasında Beydağları'nın muhteşem manzarası eşliğinde görülebilir.

İncir Ağacı

Ficus carica

İncir Ağacı, ülkemizde doğal yayılışının yanı sıra, başta Ege Bölgesi olmak üzere ülkemizde hemen her bölgede kültürü yapılan tipik bir Akdeniz bitkisidir. Çalı veya ağaç formundadır. 10 metre veya daha uzun boylanabilir. Yumuşak odun yapısına sahiptir. Kışın yaprak dökücü veya kısmen herdem yeşildir. Yapraklar 3-5 loplu veya düz kenarlıdır. İncir Ağacı'nın dişi ve erkek çiçekleri ayrı bireylerde bulunur. Meyve veren bireyler dişidir. Doğal yayılış gösteren bitkilerde 2-3 cm olan meyveler, zirai kültür formlarında 8 cm'ye kadar ulaşabilir. İncir meyvesi taze olarak yazın, kurutulmuşu ise yılın her döneminde yenebilen bir gıda maddesidir. Sarımsı, yeşilimsi veya bazen morumsu renkte olan bu meyveler, içerdikleri yüksek oranlardaki protein, vitamin ve minerallerle oldukça besleyicidir. Kandaki kolesterol oranını düşürerek kalp ve damar hastalıklarına karşı vücudu korur. Meyvenin lifli yapısı sindirime de yardımcı olur. Ayrıca ağacın kırılan dallarından akan süt, Anadolu'da harici olarak siğillere karşı kullanılmaktadır.¹⁰

Jakaranda

Jacaranda mimosaeifolia

Jakaranda'nın ülkemizde doğal yayılışı yoktur. Mayıs-Haziran aylarında açan mavimsi mor renkli ve boru biçimindeki çiçeklerinin hoş görüntüsüyle dünya üzerinde geniş bir alanda bilhassa ılıman bölgelerde kültürü yapılır. Anavatanı Brezilya'dır. 10-15 m'ye kadar boylanabilir. Kışın yaprak döker. Ağacın yaprakları oldukça parçalı ve zayıf yapılıdır. Çiçekler dal uçlarındaki salkımlarda dik veya aşağıya sarkık olarak bulunur. Bu salkımlar 35-40 cm'ye ulaşan uzunluklarıyla bitkiye oldukça hoş bir görünüm verir. Çiçekler dış kısımda mavimsi mor, içte ise beyazımsı renklidir. Yuvarlak bir diski andıran meyve, genç dönemde düz, yeşil ve etliyken, olgun dönemde hafif dalgalı, kahverengi ve odunsudur. Jakaranda odunu mobilya yapımında kullanılır. Ülkemizde park ve bahçelerde peyzaj amacıyla yetiştirilen Jakaranda, Karaalioğlu Parkı batı girişi ve yakın çevresinde görülebilir.

Kahkaha Çiçeği

Ipomoea purpurea

Ülkemizde geniş bir alanda doğallaşmış olan Kahkaha Çiçeği, Meksika kökenli sarılıcı ve tırmanıcı bir bitkidir. Uygun ortamlarda farklı bitkilere, çitlere veya kayalara sarılarak metrelerce yükselebilir. Gösterişli çiçekleri sebebiyle park ve bahçelerde süs bitkisi olarak yetiştirilir. Bir veya çok yıllık hayat formuna sahip olabilir. Yaprakları yumurtamsı biçimli ve tabanda kalpsi şekillidir. Çiçekler, gövde üzerinde yaprak koltuklarından genellikle tek ve saplı olarak çıkarlar. Bu çiçekler tıpkı bir huni gibi alt tarafta dar ve tüpsü, uç kısımda ise geniş ve tekerleksi duruşludur. Kahkaha Çiçeği genellikle pembemsi-mor, mavi veya beyaz renklidir. Beş parçanın birleşmesiyle oluşur. Çiçek parçalarının birleşme yerlerinde yıldız biçiminde daha koyu renkte çizgiler görülür. Kahkaha Çiçeği, toprak altı yumruları yenen tatlı patates (*Ipomoea batatas*) bitkisiyle aynı cins içerisinde yer alır. Yılın büyük bölümünde açık kalan çiçekleriyle Hıdırlık Kulesi yakın çevresinde görülebilir.

Kara Dut

Morus nigra

Kara Dut, ülkemizde doğal yayılışının yanı sıra hemen her bölgemizde kültüre alınarak yetiştirilen bir türdür. Anavatanı Orta Asya'dır. 10 m'ye kadar boylanabilir. Genellikle kısa gövdeli ve taç kısmında yaylıcı görünüşlüdür. Yaprakları sivri uçlu, tabanda derin kalpsi şekillidir. Kenarlarda tıpkı testereyi andıran dişler taşır. Kara Dut'un meyvesi üzüksü yapıda, erken dönemde kırmızımsı, olgun dönemde ise siyahımsıdır. Meyveleri beyaz olan dut türü Beyaz Dut'tur (*Morus alba*). Bu cins içerisinde yer alan türlerin isimlendirilmesinde meyve renkleri etkili olmuştur (nigra=siyah, alba=beyaz). Kara Dut, Mayıs ayında çiçeklenen, Haziran ayında meyvelenen bir türdür. Meyveleri ülkemizde taze olarak tüketildiği gibi pekmez, şurup vb. gibi yapmak amacıyla da kullanılır. Ayrıca dayanıklı odun yapısıyla mobilya ve müzik aletleri yapımına uygundur. Kök kabukları geçmişte parazit düşürmek amacıyla kullanılmıştır.¹⁰ Kara Dut'un, dalları aşağıya sarkık olarak peyzaj amaçlı yetiştirilen bireyleri Karaalioğlu Parkı içerisinde spor alanı yakın çevresinde görülebilir.

Karanfil Çiçeği, Yabani Karanfil

Dianthus elegans var. *cous*

Karanfilgiller (Caryophyllaceae) familyasına ait *Dianthus* cinsine mensup türler Karanfil ismiyle anılır. Kelime eski Yunanca'da Tanrının Çiçeği anlamına gelir (dios=tanrı, anthos=çiçek).²⁹ Dünya üzerinde çok sayıda kültür formu bulunan Karanfil'in genellikle Akdeniz Ülkelerinde yayılış gösteren üçyüz kadar doğal türü vardır.³³ Bunlardan yaklaşık yetmiş tanesi ülkemizde doğal yayılış gösterir.^{17,18,25} Bunlardan biri olan bu Karanfil türü, Karaalioğlu parkının denize yakın kayalık alanlarında yayılış gösterir. Çok yıllık hayat formuna sahip olan bitki, dünya üzerinde sadece ülkemizde yayılış gösteren endemik taksonlardandır. Yaprakları genellikle tabanda yer alır. Gövde üzerindeki yapraklar şişkin noktalardan karşılıklı olarak çıkarlar. Çiçekler pembemsi renkli ve oldukça gösterişlidir. Doğal formların çoğunda olduğu gibi beş parçalıdırlar. Bu parçalar tabanda sakalsı tüylü ve uçta dişlidir. Mayıs-Ağustos aylarında çiçeklenen bu gösterişli Karanfil türü, parkın görülmesi gereken endemik doğal güzelliklerindedir. Ayrıca sanılanın aksine, ağız kokularını engellemek amacıyla veya baharat olarak kuru çiçek tomurcuklarını kullandığımız Karanfil Bitkisi (*Eugenia caryophyllata*), dilimizde aynı isimle anılmasına rağmen Mersingiller (Myrtaceae) familyasına mensup farklı bir bitkidir.

Katalpa

Catalpa bignonioides

Ülkemizde doğal yayılışı olmayan Katalpa, park ve bahçelerde peyzaj amacıyla kültürü yapılan bir türdür. Anavatanı Amerika Kıtası'dır ve yaklaşık 15 m boylanabilen ağaç formundadır. Yaprakları kalp biçimindedir. Kışın yaprak döker. Çiçekler yoğun salkımlarda bulunur. Beyaz, mor ve sarı renklerdeki yapılarıyla oldukça hoş görünümündürler. Yaklaşık 3-4 cm uzunluktaki bu çiçeklerin tabana yakın kısımları yoğun mor lekeli ve tüp biçimindeyken, uça doğru genellikle beyaz renkli ve belirgin iki dudaklıdır. Bu dudaklardan altta olanı üsttekinden uzundur ve tüp kısmındaki mor lekeler alt dudak üzerinde devam eder. Park içerisinde yayılış gösteren Tespih Ağacı, Jakaranda ve Boru Çiçeği ile aynı familyaya (Bignoniaceae/ Boruçiçeğigiller) mensup türlerden biri olan Katalpa, Mayıs-Haziran aylarında açan çiçekleriyle Karaalioğlu Parkı spor alanı yakın çevresinde görülebilir.

Kargı

Arundo donax

Kargı, gövdesinden boyuna kesilen şeritlerin örülmesiyle, bazen tarlada ürününü hasat eden çiftçimizin sırtında kelter, bazense farklı biçimlerde şekil verilerek elde edilmiş, gayet şık süs ve dekorasyon eşyaları olarak karşımıza çıkar. Bu özelliğiyle ülkemiz sepetçiliğinin vazgeçilmez hammaddelerinden biridir. Toprak altında yer alan rizomlarıyla oldukça hızlı yayılma yeteneğindedir. Zirai alanların sulanması amacıyla açılan arıkları ve su kanallarını çok sever. Ülkemizde bilhassa batı, güney ve kuzeydoğu bölgelerinde yayılış gösterir. Kargı'nın Akdeniz Ülkeleri'nden, Asya ve Yeni Zelanda'ya kadar geniş yayılış alanı bulunmaktadır. 5 m'ye kadar boylanabilen sağlam yapılı gövdelerinin üzerinde farklı noktalardan şerit biçiminde çıkan yapraklarıyla tanınır. Çiçekleri gövdelerin ucundaki salkımlarda sonbaharda açar. Karaalioğlu Parkı'nın denize yakın kayalık bölgelerinde güz rüzgârlarına eşlik eder.

Kebere

Capparis spinosa var. *inermis*

Kebere, düzensiz yapılı, genellikle yere yatık ve çalı formundadır. Gövdesi üzerindeki geriye dönük dikenleriyle dikkatli yaklaşılması gereken türlerdendir. Mayıs-Ağustos ayları arasında çiçeklenir. Uzun stamenleriyle oldukça gösterişli çiçeklere sahip bu tür, ülkemizde yaygın biçimde doğal yayılış gösterir. Kapari veya Gebre isimleriyle de anılır. Yaprakları yuvarlak veya oldukça geniş yumurtamsı biçimlidir. Türün meyveleri etli ve çok tohumludur. Olgunlaşma döneminde toplanan ve yurtdışına da satılan çiçek tomurcukları ve olgunlaşmamış taze meyveleri, ülkemizde 'kebere turşusu' yapmak amacıyla kullanılır. Bu amaçla bir kilo çiçek tomurcuğuna veya meyveye bir litre sirke eklenerek üç ay kapalı kaplarda bekletilir. Bitki etnobotanik yönden de kullanışlıdır. Çiçek tomurcuklarının, meyvenin ve kök kabuğunun idrar söktürücü, kabızlığı giderici ve kuvvet verici özellikleri bilinmektedir.¹⁰ Güney Ege ve Akdeniz Bölgeleri'ndeki, maki açıklıklarında, denize yakın kayalıklarda, yol ve tarla kenarlarında yayılış gösteren türün bu varyetesi, Karaalioğlu Parkı'nın denize yakın doğal alanlarındaki kayalık yamaçlarda ve seyir terası duvarlarında görülebilir.

Keçiboynuzu

Ceratonia siliqua

Keçiboynuzu, ülkemizde Batı ve Güney Anadolu'da doğal yayılış gösterir. Nisan-Mayıs aylarında çiçeklenen tür, özellikle maki içinde ve yaprak dökken ormanlarda yetişmektedir. Keçiboynuzu herdem yeşildir, kışın yaprak dökmez. Türün yaprakları tüysü parçalıdır. Çiçek durumları çok çiçekli salkım şeklindedir. Erkek ve dişi çiçekler farklı bireylerde bulunur. Çiçekler Ekim-Kasım aylarında açar ve hoş olmayan kokuya sahiptir. Meyveleri baklamsı tipte, çok tohumlu ve yassı şekillidirler. Bazı kesimlerde aşılama yöntemi ile kültürü yapılır. Park ve bahçelerde süs bitkisi olarak da kullanılır. Olgunlaştığında kahverengimsi-siyah renkli olan şeker bakımından zengin meyveleri, kuruyemiş olarak tüketilir. Ayrıca pekmezi çıkarılır ve unlu gıdalarla karıştırılarak değişik yiyeceklerde kullanılır. Keçiboynuzu, Karaalioğlu Parkı içerisinde denize yakın doğal alanlarda görülebilir.

Keçiboynuzu çekirdeği, doğada ağırlığı hemen hemen hiç değişmeyen tohumlardan biridir. Bu hem çok kuruduğu, meyvesinden çıktıktan sonra son ve sabit ağırlığını aldığı için, hem de içine su alma olasılığı çok az ve çok uzun zamana bağlı olduğu içindir. Bu nedenle Araplar, Selçuklular ve Osmanlılar döneminde ağırlık ölçüsü olarak kullanılmıştır. Günümüzde elmas, zümrüt vb. değerli taşların ölçülmesinde kullanılan karat veya kırat kelimesi de türün bilimsel adından gelmektedir.¹⁰ "Keçiboynuzu çekirdeklerinden dört tanesi bir dirhem eder. Dirhem, değişmekle birlikte 3 gr ağırlığı temsil etmektedir. Satıcı iki dirhemlik (8 çekirdek) bir şey satarken lütfedip 1 çekirdek fazla tartarsa bu, malı alanın itibarını gösterir. Giyimine olağanüstü özen gösteren, aşırı süslenen vb. kişilere "iki dirhem bir çekirdek" denmesi bundan kaynaklanmaktadır."³

Kokar Ağaç

Ailanthus altissima

Kokar Ağacın anavatanı Çin'dir. Ülkemizde birçok şehirde kültüre alınmış formları peyzaj amaçlı kullanılır. Bazı kesimlerde doğallaşmış yayılışı da vardır. Oldukça hızlı yayılabilen istilacı türlerdendir. Karaalioğlu Parkı'nın batı girişinde yetiştirilen tür, parkın denize yakın kayalık bölgelerine yayılarak doğallaşmıştır. 20 metreye kadar boylanabilir ve kışın yaprak döker. Yaprakları parçalı yapıdadır. Türün meyveleri kanatlıdır. Dal uçlarındaki salkımlarda yüzlercesi bir arada bulunur. Uç kısımlarına doğru spiral bir dönüş yapan bu meyveler, erken dönemde sarımsı yeşil, olgunlaşma döneminde ise kırmızımsı-mor renklidir. Ağaç, hoş olmayan bir kokuya sahiptir. Tezat biçimde, kötü kokulu bu ağacın bir diğer isminin Cennet Ağacı olması dikkat çekicidir. Bu türün Doğu Hindistan dilindeki adı Aylanto'dur. O yörede mistik törenlerde kullanıldığı düşünülen ağaca verilen bu ismin anlamı 'Gökyüzüne uzanan ağaç' veya 'Cennet Ağacı'dır.³⁶ İngilizce'ye bu ifadeyle yerleşen isim, farklı dillere de yine aynı anlamla çevrilmektedir.

Koronilla

Coronilla parviflora

Koronilla, ülkemizin özellikle kıyı kesimlerinde doğal yayılış gösteren bir yıllık bir türdür. Aynı yıl içerisinde çimlenip, çiçeklerini ve daha sonra tohumlarını verdikten sonra ölür. Tipik bir Akdeniz bitkisidir. Yalancı Burçak veya Bahçetacı isimleriyle de anılır. Deniz seviyesinden 2000 m yüksekliğe kadar olan kayalık yamaçları, yol kenarlarını ve açık arazileri tercih eder. Mart-Mayıs ayları arasında çiçeklenir. Baklagiller (Fabaceae) familyasından olan bu bitki, tüysü parçalı ve uçta bir yaprakçıkla sonlanan yapraklara sahiptir. Türün çiçekleri gövde üzerindeki sapların ucunda yer alan birlikteliklerde bulunur. Aynı noktadan çıkan ve eşit uzunlukta saplara sahip çiçeklerin oluştuğu bu birliktelikler şemsiyemsi çiçek durumu ismiyle anılır. Çiçekleri sarı renklidir. Bazen pembe, beyaz veya leylak renkli de olabilir. Hoş görümlü çiçekleriyle Karaalioğlu parkı içerisindeki çimenlik alanlarda ve yol kenarlarında görülebilecek parkın doğal yayılışlı türlerindedir.

Kurdele

Chlorophytum comosum

Kurdele'nin anavatanı Güney Afrika'nın sahil kesimleridir. Dünya üzerinde geniş bir alanda kültürü yapılan en popüler süs bitkilerindendir. Rizom denilen toprak altı gövdesi taşır. Aynı zamanda toprak üzerinde bulunan gövdelerinin stolon şeklinde farklı bir yerde köklenmesiyle yeni bitkiler oluşturabilir. Bu özelliğiyle hızlı yayılma yeteneğindedir. Yaprakları toprak seviyesinden rozet formunda çıkar. Uca doğru daralıcı ve şeritsi biçimlidir. Kurdele, bu yaprakların kenar veya ortalarında, beyaz veya sarımsı bantlar bulunup bulunmamasına göre farklı kültür formlarına ayrılır. Gövdeler oldukça ince yapılı ve uca doğru aşağıya sarkık duruşludur. Çiçekler bu gövdeler üzerinde farklı noktalarda yer alır. Tek olarak bulunabildiği gibi birkaçı tek noktadan çıkarak küçük kümeler oluşturabilir. Kurdele'nin çiçekleri beyaz renklidir ve yıldız şeklinde açar. Bitki, yılın büyük kesiminde açık kalan çiçekleriyle Karaalioğlu Parkı orta ve batı seyir terasları arasındaki havuzun yakın çevresinde görülebilir.

Kuşdili

Rosmarinus officinalis

Oldukça aromatik bir bitki olan Kuşdili, ülkemizin batı ve güney bölgelerinde doğal yayılış gösterir. Kışın yaprak dökmez. Çalı formunda tipik bir Akdeniz bitkisidir. Tıbbi amaçlı ve baharat olarak kullanılmasından dolayı zirai kültürü de yapılır. Bilimsel isminden dolayı Rosmarin olarak da isimlendirilir. Ayrıca dilimizde Biberiye ismiyle de bilinir. Ancak meyveleri küçük acı biber olarak tüketilen biberiye ile karıştırılmamalıdır. Yaprakları şeritsi biçimli, kenarlarda geriye kıvrıktır. Bu yapraklar üst yüzeylerinde yeşil alt yüzeylerinde ise grimsi-beyaz renklidir. Çiçekler açık mavi ve hoş kokuludur. Dal uçlarında bulunan salkımlarda yer alırlar. Kuşdili yapraklarının çay gibi demlenerek süzülmesiyle elde edilen sıvının hazım sistemi uyarıcı, idrar söktürücü, harici yaraları iyileştirici özelliği vardır. Bitkiden elde edilen uçucu yağ (kuşdili esansı), tat verici, bağırsak parazitlerini düşürücü ve antiseptik özelliği yanında parfümeri sanayinde de kullanılır.¹⁰ Ülkemizde park ve bahçelerde süs bitkisi olarak da yetiştirilen Kuşdili, Karaalioğlu parkı batı girişinde Şubat-Nisan ayları arasında açan hoş görünümlü çiçekleriyle görülebilir.

Lale Ağacı

Liriodendron tulipifera

Lale Ağacı, çiçeklerinin manolya ve lale çiçeğini andıran muhteşem görüntüsü, ağacının heybetli duruşuyla mükemmel bir peyzaj bitkisidir. Anavatanı Kuzey Amerika olan bitki, Amerikan Lalesi olarak da bilinir. Ülkemizde doğal yayılımı olmayan türlerdendir. Yapraklarının ucu içe doğru derin çentiklidir. Bu nedenle kenarlarda belirgin iki kulakçık oluşturur. Yaprak kenarları düz veya bazen büyük ve geniş dişlidir. Üst ve alt yüzeyleri farklı renklerde olur. Sonbaharda renk değiştirerek sararan bu yapraklar bitkiye ayrı bir güzellik kattıktan sonra kışın dökülür. Çiçekleri iri, oldukça gösterişli, geniş ve çansı duruşludur. Çiçeklerin sarımsı yeşil renkteki parçaları merkeze doğru turuncumsu lekelidir. Nisan-Mayıs aylarında açan bu çiçeklerin iç boşluğunu çok sayıda stamen doldurur. Karaalioğlu Parkı içerisinde spor alanı yakın çevresinde bulunan yaklaşık 20 m boyundaki Lale Ağacı, gösterişli çiçekleriyle parkın kesinlikle görülmesi gereken güzelliklerindedir.

Makas Otu

Carpobrotus acinaciformis

Makas Otu'nun anavatanı Güney Afrika'dır. Oldukça hızlı yayılma yeteneğine sahip bir türdür. Bulunduğu yeri, kalın bir halı gibi geniş bir alanda kaplar. Kurak ve sıcak alanlarda iyi bir yer örtücüdür. Bu nedenle peyzajda yaygın olarak kullanılır. Ülkemizde uygun habitatlarda doğallaşmış bireylerine de rastlanır. Yaprakları oldukça etli, 5-10 cm uzunluğunda ve üçgen biçiminde köşelidir. Buz Çiçeği veya Öğle Çiçeği isimleriyle de bilinir. Aizoaceae familyasında yer alır. Makas Otu'nun çiçekleri Papatyagiller (Asteraceae) familyasını andırır biçimde başçık şeklindedir. Başçıklar 5-6 cm çapındadır. Dışta mor, içte ise beyaz veya sarı renkli çiçekler taşır. Güneşli, sıcak ve açık alanları seven bitki, yüksek tuz oranına toleranslıdır. Bu özelliğiyle denizin sprej etkisi altındaki kumul veya taşlık alanlarda kolaylıkla yayılış gösterebilir. Makas Otu, Mayıs-Ağustos ayları arasında açan gösterişli çiçekleriyle, Karaalioğlu Parkı'nın denize yakın kesimlerinde görülebilir.

Manolya Ağacı

Magnolia grandiflora

Manolya Ağacı, yaprak dökmeyen, 30 m'ye kadar boylanabilen ve piramitsi görünümlü bir türdür. Kuzey Amerika kökenlidir. Ülkemizde bir bayan ismi olarak da kullanılan Manolya cinsinin Latince ismi, Fransız botanikçi Pierre Magnol'un ismine izafeten verilmiştir. Türün 30 cm çapa ulaşabilen çiçekleri, Latince adlandırmasında etkili olmuştur (grand=iri, büyük; flora=çiçek). Yaprakları herdem yeşil, basit yapılı, yumurtamsı şekilli ve derimsi görünümlüdür. Çiçekleri perigon şeklinde ve farklı dairelerde dizilmiş parçalar biçimindedir. Beyaz renkli bu çiçekler oldukça hoş kokuludur. Bu özelliğiyle türün parfümeri sanayinde önemli bir yeri bulunmaktadır. Ülkemizde özellikle kıyı kesimlerde park ve bahçelerde süs bitkisi olarak yetiştirilen tür, Karaalioğlu Parkı içerisinde Atatürk Caddesi girişinden batı seyir terasına gidiş yolu üzerinde ve orta seyir terasın üst kısmındaki çocuk parkı yakın çevresinde görülebilir.

Mazı, Doğu mazısı

Thuja orientalis

Doğu Mazısı, doğal olarak Çin, Japonya ve Kore'de yayılış gösterir. Ülkemizde park ve bahçelerde, süs ve çit bitkisi olarak kullanılır. Bir evcikli ve herdem yeşil olan bitki, doğal ortamında 25 m'ye, ülkemizde ise 10 m'ye kadar boylanabilen çalı veya ağaç formundadır. Ömür Ağacı olarak da isimlendirilir. Gövde kabuğu ince ve kırmızımsı kahverengidir. Odun yapısı budaklı ve kokuludur. Yaprakları pul şeklinde, bir çatının kiremitlerini andırır biçimde üst üste dizilişlidir. Yapraklı dal veya dalcıklar yassı şekilli, yandan bakıldığında kâğıt gibi basık ve ince duruşludur. Bitki bu özelliğiyle aynı familya içerisinde yer alan ve yapraklarının çok benzediği Servilerden ayrılır. Yassı duruşlu dalcıklar bitki genelinde birbirine paralel olarak durur. Kozalakları küresel, 1-2 cm boyunda, erken dönemde mavi-yeşil renkli ve puslu, olgun dönemde ise mat ve kahverengidir. Her kozalak 6-10 pullu, bu pulların ortası çıkıntılıdır. Doğu Mazısı, Karaalioğlu Parkı batı girişiyle orta seyir terası arasındaki yolun her iki tarafında görülebilir.

Mine ieği

Lantana camara

Mine ieği'nin anavatanı Amerika'nın tropik bölgeleridir. Ülkemizde doğal yaylığı yoktur. Park ve bahçelerde peyzaj amaçlı yetiştirilir. 2 m'ye kadar boylanabilen çalı formundadır. Oldukça uzun çiçeklenme dönemine sahiptir. Mine ieği, Mart-Nisan aylarında çiçeklenmeye başlar. Ekim-Kasım aylarına kadar uzun bir süre çiçekte kalır. Çiçekler, yarı küresel başıklarda bir arada bulunur. Beyaz, sarı, krem, mor ve kırmızı renklidirler. Yapraklar, gövde üzerinde her bir noktadan karşlıklı olarak çıkar. stten bakıldığında geniş yumurta biçimli ve kenarlarda irili ufaklı düzensiz dişlidir. Hoş kokulu bir tür olan Mine ieği, çiçeklenme döneminde olgunlaşan dallarda meyve oluşturur. Bu dönemde çiçeklerle meyveler aynı dal üzerinde görülebilir. Meyveler eriksi yapıdadır. Başlangıçta yeşil, olgun dönemde siyah renklidirler. Mine ieği, bazı ciltlerde alerjik etkilere neden olur. Karaalioğlu Parkı içerisinde özellikle Hıdırlık Kulesi ve yakın çevresinde yoğun olarak görülebilir.

Muz

Musa acuminata

Muz, her ne kadar ağaç görünümünde bir bitki olup çoğunlukla Muz Ağacı ismiyle anılsa da, aslında yaprak kınlarının üst üste gelerek zamanla sertleşmesiyle oluşmuş, yalancı bir gövdesi bulunan, büyük bir otsudur. Doğal olarak tropik ve subtropiklerde yayılış gösterir. Anavatanı Malezya'dır. Yalancı gövdesi 2-3 m'ye kadar boylanabilir. Muz'un yaprakları oldukça iri ve dikdörtgensi biçimlidir. Yapraklar zamanla kenarlarından parçalanır. Çiçekler Nisan-Mayıs aylarında açar. Aşağıya sarkık başaklarda bulunurlar. Kremi sarı renkli bu çiçeklerden dişi olanlar tabanda, erkek olanlar ise ortada ve uçta yer alır. Muz Antalya İlimizde özellikle Gazipaşa ve Alanya İlçeleri'nde yoğun tarımı yapılan bir bitkidir. Muz meyvesi, zengin potasyum, B9 (folik asit) ve B6 vitaminleri içeriğiyle oldukça besleyici bir meyvedir. Sindirim sistemi üzerinde oldukça düzenleyici bir meyvedir. Muz, Karaalioğlu Parkı içerisinde Hıdırlık Kulesi yakın çevresinde görülebilir.

Nakıl

Silene dichotoma subsp. dichotoma

Karanfilgiller (Caryophyllaceae) familyasından olan Nakıl, ülkemizde yaklaşık 140 türü yayılış gösteren *Silene* cinsine mensup türlerin genel adıdır. Bu Nakıl türü, Karaaliöglü parkı içerisinde denize yakın doğal alanlarda yayılış gösterir. Bir, iki veya çok yıllık hayat formu olabilen ve oldukça çeşitli özellikler gösteren bir türdür. Gövdeler dik veya eğik yükselişli, sert kılsı veya uzun yumuşak tüylüdür. Alt yapraklar saplı, üstte ve gövde üzerinde bulunan yapraklar ise sapsızdır. Ailenin tipik karakteri olarak bu yapraklar şişkin noktalardan karşılıklı olarak çıkar. Bu türün, ülkemizde, çiçeklerinin rengine ve çanak yapraklarının tüy durumuna göre birbirinden ayrılan üç alttürü bulunur. Bu alttürün çiçekleri beyaz renkli ve beş parçalıdır. Bu parçalar uçta neredeyse ayanın tabanına kadar ayrılmış şekilde iki parçacıklıdır. Nakıl türlerinin bazılarının yaprakları Manavgat, Elmalı ve Korkuteli yörelerinde bitki çiçek açmadan önce toplanıp pişirilerek yenir.¹⁰ Bu türler, genç yapraklarının eller arasında sürtünmesiyle çıkan hışırtı nedeniyle Şığıldak olarak da isimlendirilir.

Nar

Punica granatum

Nar, yaprak dökken dikenli çalı veya dikensiz küçük ağaç formundadır. Yaprakları koyu yeşil renklidir. Dalları üzerinde karşılıklı veya kümeler halinde bulunur. Nar çiçekleri iri, kalın ve oldukça canlı kırmızı renkleriyle dikkat çeker. Meyveler genellikle dal uçlarında bir veya birkaç tane olur. Üzümsü yapıda, yeşil, kırmızı, kahverengi veya sarı renklidirler. Nar meyvesi tam bir vitamin ve mineral deposudur. Kolesterolü düşürerek kalp sağlığını korumada etkilidir. Ayrıca vücuttaki zararlı maddelerin atılmasına yardımcı iyi bir antioksidandır. Taze tüketiminin yanında suyu ve ekşisiyle de tanınır. Ülkemizde bir dönem yüzde 99'u glikoz ve sitrik asitten oluşan yapay nar ekşileri ciddi eleştiri konusu olmuştur.⁴ Ülkemizde özellikle Karadeniz, Ege ve Akdeniz Bölgeleri'nde, ülkemiz dışında ise Akdeniz Havzası'nda, Güneybatı Asya ve Orta Asya'da yetişir. Ayrıca Nar'ın meyve vermeyen, sadece gösterişli çiçekler açan veya saksıda yetiştirilerek küçük yapılı ve üzerinde küçük meyveler taşıyan çeşitli varyeteleri bulunmaktadır. Nar, Karaalioğlu Parkı orta seyir terası alt tarafında görülebilir.

Meyvesindeki sayısız tohumuyla bereketin, doğumun ve üremenin simgesi olan Nar, birçok inanaşa göre kutsal bir bitkidir. Mitolojik bir hikâyeye göre babasının takibinden kurtulmak için annesinin mezarı başında kendini öldüren Side isimli kıza tanrılar acıdılar ve onun kanından bir nar ağacı bitirdiler.¹⁵ Başka bir anlatıma göre Side, Anadolu'lu kahraman Tauros'un kızı ve Kimolos'un karısıdır. Manavgat (Antalya) yakınlarında harabeleri görülen Side şehrine kendi adını vermiştir.¹⁵ Gerçekten de günümüzde Antalya İlinin en güzel tarihsel ve turistik mekânlarından biri olan Side'nin önemli simgelerinden biri Apollon Tapınağı ise, bir diğeri de Nar'dır. Eski bir Anadolu dilinde Side'nin Nar anlamına geldiği söylenir. Side'de lahitlerde, yapılarda, süslemelerde ve sikkelerde nar kabartmalarına rastlanır.¹⁹

Orkide Ağacı

Bauhinia purpurea

Orkide Ağacı'nın anavatanı Çin ve Hindistan'dır. Ülkemizde doğal yayılış göstermez. Sıcak seven bir ağaç olduğu için ülkemizde özellikle Akdeniz ve Ege bölgelerinde park ve bahçelerde süs ağacı olarak kullanılır. Çiçeklerinin orkide çiçeğine benzemesi nedeniyle dilimizde bu isimle anılmaktadır. Ayrıca bilimsel isminden dolayı Bahunya olarak da isimlendirilir. Baklagiller (Fabaceae) familyasından, kışın yaprak döken ve 10 m'ye kadar boylanabilen tropikal kökenli bir ağaçtır. Kışın son aylarıyla ilkbaharda, mor renkli ve oldukça gösterişli çiçekler açar. Yaprakları yuvarlak şekilli ve uçta derin çentiklidir. Bu çentiklerden dolayı yaprak ucunda belirgin ve yuvarlak iki lop bulunur. Meyveler yaz aylarında olgunlaşır. Baklamsı tipte, uzun, kuru, sert ve kahverengidir. Ağaç, Latince cins ismini İsviçreli-Fransız botanikçiler olan Bauhin kardeşlerden almıştır. Orkide Ağacı, Karaaliöğlu parkı içerisinde orta seyir terasın üst kısmında görülebilir.

Oya ieği

Lagerstroemia indica

Oya ieği, çiçeklerinin kenarlarda iğne oyası gibi girintili, çıkıntılı ve dalgalı bir yapıya sahip olmasıyla dilimizde bu isimle anılır. Anavatanı Çin, Kore ve Japonya'dır. Ülkemizde doğal yayılışı olmayan ss bitkilerindedir. Kışın yaprak döker. Genellikle birkaç metrelik kek ağaç formundadır. Gövdesi gri kabuklu, pürüzsüz ve değişik kıvrımlara sahip olduğu için oldukça estetik görünümlüdür. Yaprakları eliptik veya geniş yumurtamsı biçimli, yeşil renkli ve kısa saplıdır; sonbaharda dökülmeden önce kırmızımsı renkler kazanarak bitkiye dekoratif bir görünüm verirler. Çiçekler pembe renklidir ve Haziran-Ekim ayları arasında açar. Dal uçlarında yaklaşık 20 cm'ye kadar uzayan salkımlarında bir arada bulunurlar. Oya ieği'nin meyveleri erken dönemde yeşil ve etli, olgun dönemde ise kahverengi ve kurudur. Bu hoş görünümlü bitki, yaz aylarında uzun süre açık kalan çiçekleriyle Karaalioğlu Parkı batı girişi, orta seyir terası ve Hıdırlık Kulesi yakın çevresinde görülebilir.

Palmiye

Washingtonia filifera

Ülkemizde doğal yayılışı olmayan türlerden biri olan Palmiye'nin anavatanı türün Latince adından da anlaşılacağı üzere Amerika'dır. 25 m'ye kadar boylanabilir. Palmiye ağaçları dallanma göstermeyen sağlam bir gövde yapısına sahiptir. Yapraklar sadece gövdenin tepe ucunda yer alır. Yapraklar bir el ayasını ve elin parmaklarını andırır biçimde uçta parçalanma gösterirler. Palmiye adı da buradan gelir (palmat=el biçiminde parçalı). 50-60 parçadan oluşan bu yaprakların sapları genellikle dikenli ve dişlidir. Tür, Temmuz ayında çiçeklenir. Elips şeklinde kuru meyveler verir. Palmiye ağaçları Karaalioğlu Parkı içerisinde batı ve doğu girişlerinin yakın çevresinde ve park genelinde görülebilir. Ülkemizin bilhassa batı ve güney bölgelerinde oldukça yoğun biçimde zirai amaçlı yetiştirilmektedir. Ülkemizin zengin bitki biyoçeşitliliğine rağmen, ülkemiz doğal florasında bulunmayan palmiye türlerinin, park, bahçe ve yol kenarlarında, hatta bitki zenginliğimizin sergilenmesi amacıyla kurulan botanik bahçelerinde süs bitkisi olarak peyzaj amaçlı yoğun kullanımı ciddi eleştiri konusudur.

Papatya

Anthemis altissima

Bir çiçek resmi çizim denildiğinde, herhalde ilk akla gelen çiçektir Papatya. Ortada bir daireyle başlayan, onun etrafına çizilen yarım dairelerle tamamlanan, hemen herkesin tanıdığı o hoş kokulu Papatya Çiçeği. Aslında sanılanın aksine o çizdiğimiz tek bir çiçek değil, Papatya'nın çiçeklerinin bir araya toplanmasıyla oluşan başçık şeklindeki 'çiçek durumu'dur. Ortada gördüğümüz ve genellikle sarı renkteki kısımda bulunan her bir nokta, tüpsü yapıda bir papatya çiçeğidir. Bu çiçekler merkezi çiçekler olarak adlandırılır. Benzer biçimde dışta görülen ve beyaz renkli olanların da her biri yine bir papatya çiçeğidir ve bunlar da dilsî çiçekler olarak isimlendirilir. Papatya (*Anthemis*) ülkemizde elli türü doğal yayılış gösteren bir cinstir. Bu türlerin birçoğu boyar madde eldesinde veya saç bakımında kullanılır.¹⁰ Sadece Antalya İli sınırları içerisindeki deniz kıyısı kumul bölgelerinde yayılış gösteren Antalya Plaj Papatyası (*A. ammophila*) önemli endemik türlerimizdendir. Papatyanın, ismini verdiği Papatyagiller (*Asteraceae*) familyası dünya üzerinde en yaygın tohumlu bitki familyasıdır.

Pervane Çiçeği

Küçük Pervane Çiçeği & Pembe Pervane Çiçeği

Vinca minor & Vinca rosea

Ülkemizde doğal olarak yayılış gösteren tek türle (*V. herbacea*) temsil edilen Pervane Çiçeği'nin ülkemizde doğal yayılış göstermeyen üç kültür formu vardır. Bu formlar park ve bahçelerde süs amaçlı kullanılmaktadır. Çiçeklerinin dönüşlü yapısıyla tıpkı bir pervaneyi andırmasından dolayı dilimizde bu isimle anılırlar. Aynı ön isimlerle Küçük veya Pembe Cezayir Menekşesi olarak da bilinirler (minör=küçük, rosea=gül pembesi). Karaalioğlu Parkı peyzaj bölgelerinde görülebilecek iki kültür formundan ilki yerde sürünücü veya tırmanıcı karakterli yapısıyla dikkat çeken, mavimsi mor renkli çiçeklere sahip *V. minor*, diğeri ise yükselici gövdeye sahip, pembemsi kırmızı renkte, uçları çıkıntılı çiçekleriyle tanınan *V. rosea*'dır. Bu türlerin çiçeklerinin sahip olduğu pervanemsi dönüş yapısı, Zakkum çiçeğini andırır. Pervane çiçekleri, gerçekten de Zakkumgiller (*Apocynaceae*) familyasında yer alan ve Zakkumla akraba olan türlerdir.

Pittosporum

Pittosporum tobira

Pittosporum, Nisan-Haziran aylarında çiçek açar. 3-5 m'ye kadar boylanan yapısıyla gösterişli çalı ya da küçük ağaçlardır. Kışın yaprak dökmez. Yaprakları derimsi görünümlü, sert, üst kısımda parlak alt kısımda ise daha donuk renklidir. Uçları yuvarlak ve küt olan bu yapraklar ters yumurtamsı biçimlidir. Çiçekler dal uçlarında tıpkı bir şemsiyenin kolları gibi hemen hemen birbirine eşit uzunluktaki saplar üzerinde bulunur. Pittosporum'un portakal çiçeği kokusunu andıran oldukça hoş kokulu küçük çiçekleri vardır. Erken dönemde beyaz veya yeşilimsi-beyaz olan bu çiçekler, geç dönemde kremi sarı renklidir. Ülkemizde doğal yayılışı olmayan, özellikle kıyı bölgelerimizde park ve bahçelerde peyzaj amacıyla kullanılan bu tür, aynı zamanda önemli bir çit bitkisidir. Pittosporum'un anavatanı Japonya ve Çin'dir. Karaalioğlu parki içerisinde doğu seyir terasından park içerisine giden yürüyüş yolları üzerinde görülebilir.

Sabırlık

Agave americana

Sabırlık, ömrü boyunca yalnız bir kez çiçek açar. Dilimizde bu isimle anılmasının nedeni, bitkinin oldukça yavaş gelişmesi ve uzun yıllar sonra ancak belirli bir olgunluğa eriştiğinde çiçek açabilmesidir. Anavatanı Meksika'dır. Sabır Ağacı veya Agave isimleriyle de bilinir. Çiçeklendiğinde dar, piramitsi yapılı uzun çiçek gövdeleri verir. Çiçekleri yaz aylarında açar. Yeşilimsi sarı renkli olan bu çiçekler, yatay duruşlu dallar üzerinde bir arada bulunur. Stolon denen ve bitkinin gelişip yayılmasına yardımcı olan toprak altı gövdeleri vardır. Yaprakları oldukça iri, etli ve puslu yeşilimsi renklidir. Uçlarında sivri bir diken taşıyan bu yaprakların kenarları oldukça sert dikenli dişlidir. Sabırlık köklerinin idrar arttırıcı ve terletici etkileri bilinmektedir.¹⁰ Ülkemizde doğal yayılışı olmayan, dekoratif görünümü nedeniyle dünyanın hemen her bölgesindeki sıcak ve ılıman iklimlerde süs bitkisi olarak yetiştirilen bir türdür. Karaalioğlu Park'ında spor alanı ve Hıdırlık Kulesi yakın çevresinde görülebilir.

Samanyolu, Zehirli Çirişotu

Asphodelus aestivus

Samanyolu, tipik bir Akdeniz bitkisidir. Ülkemizde doğal yayılış gösterir. Toprak altında rizomludur. Tüm yaprakları sadece toprak seviyesinde çıkar ve rozet formundadır. Oldukça uzun ve şeritsi şekilli olan bu yapraklar uca doğru daralır. Gövdesi 2 m'ye kadar boylanır. Üst kısımlara doğru bu gövdeden çıkan çiçekli dallara ayrılır. Bitki bu görüntüsüyle tıpkı bir şamdanı andırır. Samanyolu'nun Mart-Haziran ayları arasında açan beyaz ve pembemsi renkteki çiçekleri oldukça gösterişli ve yıldız biçimlidir. Bu renk ve yapıdaki çiçeklerin dallar üzerinde sıralanması bitkinin dilimizdeki isimlendirmesinde etkili olmuştur. Bu cinse mensup türler Çirişotu olarak da anılır. Ancak isim benzerliği olan ve toprak altı soğanıyla taze yaprakları yenen çirişotuyla karıştırılmamalıdır. Zira Samanyolu zehirli bir bitkidir. Ülkemizde deniz seviyesiyle 900 m'ler arasındaki açık alanları, kayalık yamaçları, maki ve orman açıklıklarını tercih eden tür, Karaalioğlu Parkı içerisinde denize yakın doğal kayalık alanlarda görülebilir.

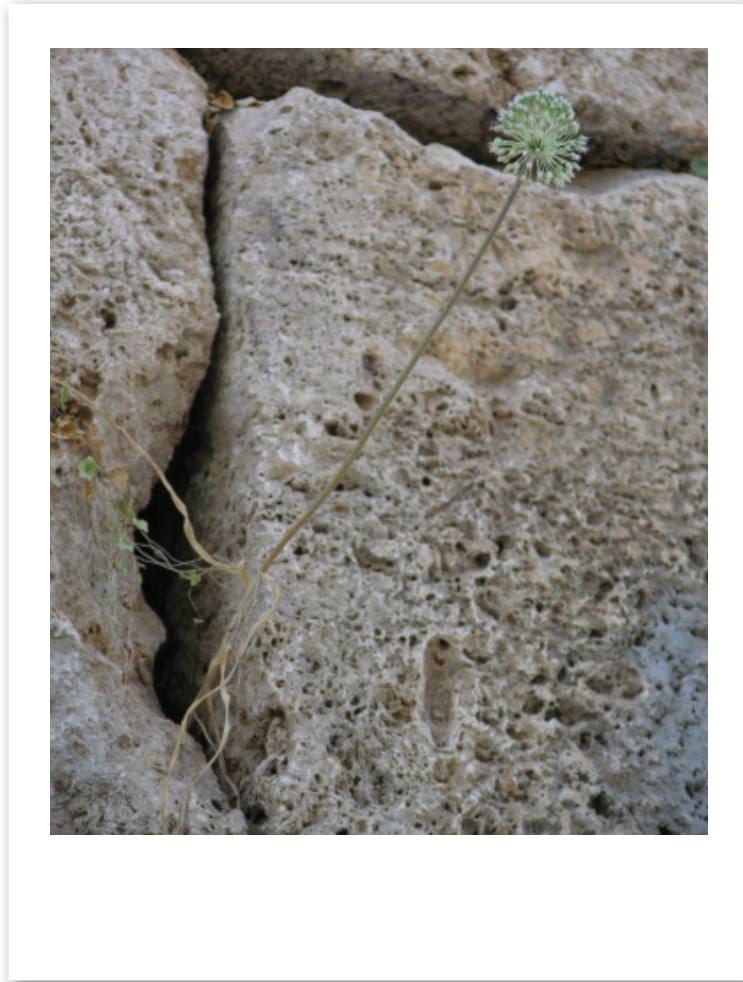

Sandras Yabani Soğanı

Allium sandrasicum

Sandras Yabani Soğanı, dünya üzerinde sadece Muğla ve Antalya İlleri'nde yayılış gösterir. Bu türe ait ilk bitki örnekleri, 1979 yılında Sandras Dağı'ndan (Köyceğiz/Muğla) Türk botanikçilerce toplanmış ve 1983 yılında yeni bir bitki türü olarak bilim dünyasına tanıtılmıştır.¹⁷ Bu geofit türümüzün yaprakları genellikle tabanda yer alır. Oldukça ince ve şeritsi yapılı bu yaprakların kenarları düz veya nadiren pürüzlüdür. Gövde 90 cm'ye kadar boylanabilir. Çiçekler, bu gövdelerin ucunda yer alan küresel birliklerde bulunur. Tüm çiçeklerin sapları bir noktadan çıkar. Sandras Yabani Soğanı'nın çiçekleri beyaz renkli, ortaları yeşil damarlı ve çansız duruşludur. Yayılış gösterdiği bölgelerde, tıpkı falez yapısı gibi, denize yakın bölgelerdeki kayalık alanları tercih eden tür, ülkemizin zengin endemik bitki biyoçeşitliliğinin Karaalioğlu Parkı içerisindeki göstergesi niteliğindedir. Hıdırlık Kulesi duvarlarında da görülebilir. Haziran-Temmuz aylarında açan çiçekleriyle parkın muhakkak görülmesi gereken doğal güzelliklerindedir.

Sardunya

Pelargonium zonale

Sardunya, hoş kokusuyla ülkemizde en çok tanınan süs bitkilerindendir. Çoğunluğu cinsin anavatanı olan Güney Afrika'da yayılış gösteren yaklaşık 280 kadar türü vardır. Ülkemizde doğal olarak yayılış gösteren tek türle (*P. endlicherianum*) temsil edilir.^{13,33} Sardunya'nın dünyada yaprak ve çiçeklerinin renk ve biçimlerine göre yüzlerce farklı kültür formu bulunur. Karaalioğlu Parkı'nda peyzaj amaçlı kullanılan bu Sardunya türü, genellikle tabanda odunsu yapılı ve çok yıllık hayat formuna sahiptir. Yaprakları tüylü, dairemsi yapılı ve uçta lopludur. Çiçekler uzun dalların uçlarında küresel biçimli başlarda bulunur. Tek noktadan eşit uzunlukta çıkan saplara sahip bu çiçekler pembe, beyaz veya kırmızı renklindedir. İlkbaharda açmaya başlarlar ve hoş kokularıyla sonbahar aylarına kadar açık kalırlar. Sardunya, Turnagagası türleriyle aynı familyada yer alan akraba bir türdür ve meyveleri turnagagasını andırır. Ülkemizde doğal yetişen türü Anadolu'da kurt düşürücü olarak kullanılır. Ayrıca farklı bir kültür formunun yaprakları, yetiştirildiği Ege Bölgesi'nde İtir adı altında sütlü tatlılara koku vermek için kullanılır.¹⁰ Sardunya, Karaalioğlu Parkı'nda orta seyir terası ve yakın çevresinde görülebilir.

Sedir, Toros Sediri, Lübnan Sediri

Cedrus libani var. *libani*

Çamgiller (Pinaceae) familyasına mensup türlerden olan Sedir'in yaprakları iğne biçiminde şeritsi dört köşelidir. 15-25 mm uzunluğunda, sivri uçlu, sert ve batıcıdır. Renkleri genellikle koyu yeşil, bazılarında açık yeşil veya mavimsi renktedir. Sedir kozalakları fiçı şeklindedir ve iki yılda olgunlaşır. Genç ağaçlarda yukarı doğru yönelmiş olan dalları, yaşlılarda gövde ile doksan derecelik açı yapacak biçimde yatay durumdadır. Toros sedirinin odununun hafif, yumuşak, çürümeye çok dayanıklı olması, kokusu ve kolay işlenmesi gibi ayrıcalıklı nitelikleri bulunmaktadır. Bu nedenle tarih boyunca gemi yapımında, saray ve tapınakların inşaatlarında bol miktarda kullanılmıştır.²² Türün yaprakları taşıdığı yağ nedeniyle parfümeri sanayinde kullanılır. Ayrıca odununun toprağa açılan çukurlarda üzeri kapatılarak yakılması sonucu elde edilen katran, idrar yolları hastalıklarında idrar söktürücü olarak kullanılır. Özellikle hayvancılıkta dış parazitlere karşı koruyucu etkisi bulunan sedir katranı deriye sürülerek deri hastalıklarında ve arı kovanlarına sıkılarak arıcılıkta antiseptik olarak kullanılır.³¹

Sedir ağacının dünyada dört türü bulunmaktadır. Ülkemizde bulunan türü Lübnan Sediri'dir. Günümüzde türe adını veren ve bayrağına simge olmuş Lübnan'da artık 300-400 kadar bireyi kalmıştır. Asıl yayılış gösterdiği alan ise ülkemizde, Akdeniz Bölgesi'nde Batı Toros Dağları'ndadır. Bu nedenle Toros Sediri demek daha doğrudur. Halk arasında Katran Ağacı da denen bu görkemli bitki muhtemelen yazılı belgelere geçen ilk ağaç türüdür. İnsanlar sediri tarih boyunca, kuvvetin, şan-şeref ve görkemin, zenginliğin simgesi olarak kabul etmişlerdir. Toros sediri 1000 yıldan fazla yaşayabilmekte ve yaklaşık 40 m boy, 2 m çap kalınlığına ulaşabilmektedir. Antalya İlimiz, sedirin ülkemizdeki yayılışında önemli bir yere sahiptir. Ülkemizde 110.000 hektar saf sedir ormanı bulunur. Bunun % 55'i Antalya İli ve yakın çevresindedir.¹² Antalya İli Elmalı Çamkuyu Sedir Araştırma Ormanı'nda bulunan yaklaşık 1100 yaşındaki Koca Sedir, ülkemizin önemli anıt ağaçlardan biridir.

Servi, Akdeniz Servisi, Andız

Cupressus sempervirens

var. *sempervirens* & var. *horizontalis*

Akdeniz Servisi adından da anlaşılacağı üzere tipik bir Akdeniz bitkisidir. 30 m'ye kadar boylanabilir. Yaprakları pul şeklinde, üst üste binişli ve basıktır. Bitkinin meyveleri kozalak şeklindedir. Bu kozalaklar yaklaşık 2-3 cm çapında, erken dönemde yeşil, olgunlaştığında kahverengimsi-gri pulludur. Pullar ortalarında çıkıntılıdır. Akdeniz Servisi'nin iki varyetesi vardır. Bunların ilki Akdeniz Piramidal Servisi veya Piramid Servi olarak isimlendirilen *C. sempervirens* var. *pyramidalis*'dir. Piramid Servi'nin dalları gövdeye paralel olarak yukarıya doğru yönelir. Ülkemizde ve diğer tüm Akdeniz Ülkeleri'nde mezarlıklara, cami avlularına, kilise bahçelerine ve türbelere dikilir. Diğer varyete ise Dalı Servi veya Horizontal Servi olarak isimlendirilen *C. sempervirens* var. *horizontalis*'dir. Horizontal Servi'nin dalları gövdeye dik bir açı yapacak şekilde durmaktadır. Genellikle orman ağacıdır. Antalya'nın Manavgat ilçesinde yer alan Köprülü Kanyon Milli Parkı'nda ve Kemer ilçesinde doğal orman oluşturur. Serviler tepeden kesildikleri zaman yeni sürgün vermezler. Buna karşın 500 yılın üstünde bir ömre sahip olmaları nedeni ile ölümsüzlüğü temsil ederler.⁴⁰ Akdeniz Servisi, Andız Ağacı ismiyle de bilinir. Antalya'nın ilk mezarlığı olan Andızlı Mezarlık, adını bu ağaçlardan almıştır.

Servi, Arizona servisi

Cupressus arizonica

Ülkemizde doğal yayılışı olmayan Arizona Servisi, ülkemizde park ve bahçelerde dekoratif süs ağacı olarak yetiştirilen türlerdendir. Mavimsi yeşil görünüşlü olmasıyla ülkemizde doğal yayılış gösteren Akdeniz Servisi'nden ayrılır. Türün ismi, Kuzey Amerika'nın batısında yer alan Arizona Dağları'nda doğal yayılış göstermesinden gelmektedir. Arizona Servisi, 25 m'ye kadar boylanabilir. Kahverengi-kırmızımsı dallı, tepede piramidal şekilli bir ağaçtır. Dalları gövdeden yatay biçimde uzanır. Sürgünleri dört köşeli ve kalındır. Yaprakları pulsu, üst üste binişli dizilişli, mavimsi-yeşil veya gri-mavi renklidir. Kalın ve sivri olan bu yapraklar kenarlarında ince dişlidir. Kozalakları küre şeklinde, 2-3 cm çapında, kırmızı-kahverengi ve mavi pulsludur. Arizona Servisi, Karaalioğlu Parkı batı girişi yakın çevresinde görülebilir.

Sığla Ağacı

Liquidambar orientalis var. *integriloba*

Doğanın yalnızca ülkemize ve yakın çevresine bahsettiği doğal güzelliklerden biri olan Sığla Ağacı, doğal yayılış alanı olarak dünya üzerinde sadece Batı ve Güneybatı Anadolu ile Rodos Adası'na yayılış göstermektedir. Günlük Ağacı ismiyle de bilinir. 20 m'ye kadar boylanabilir. Sığla Ağacı'nın yaprakları el biçiminde beş parçalıdır. Bu parçaların kenarları testere biçiminde küçük dişlidir. Meyveli başlar aşağı sarkık duruşlu ve dikensi çıkıntılıdır. Mart-Nisan aylarında çiçeklenen Sığla Ağacı, geçmişten günümüze tıbbi ve endüstriyel alanlarda kullanılan bir bitki olmuştur. Ağaçların gövdelerinin bahar aylarında çizilmesiyle oluşan salgının yaz aylarında toplanıp suda kaynatıldıktan sonra sıkılmasıyla Sığla (Sığala) Yağı elde edilmektedir. Bu yağ, antiseptik özelliğiyle eczacılıkta, sabitleyici özelliğiyle parfümeride, cildi yumuşatıcı etkisiyle de sabun sanayinde kullanılmaktadır. Ayrıca mide rahatsızlıklarını giderici ve harici yaraları iyileştirici özelliği bulunmaktadır.¹⁰ Sığla Ağacı, Karaalioğlu Parkı içerisinde orta ve batı seyir terasları arasında görülebilir.

Simbalarya

Cymbalaria longipes

Simbalarya, taşlık yerlerde yetişir ve tırmanıcı karakteriyle tanınır. Yaprakları etli ve saplı, 5-7 parçalı ve tüysüzdür. Çiçekleri taşıyan saplar ince yapılıdır. Bu saplar, ilginç bir üreme mekanizması olarak, meyveli dönemde bitkinin tohumlarını bırakması amacıyla gövdenin çıktığı kaya yarığına doğru geri döner. Simbalarya'nın küçük olmasına karşın oldukça gösterişli ve hoş görünümlü çiçekleri vardır. Bu çiçekler mor, beyaz ve sarı renklerdedir. Mor ve beyaz renklerdeki dudaklardan, üstteki çizgili, alttaki ise düz desenlidir. Çiçekler yanlarından basıldığında merkezlerinin ağız biçiminde açılmasıyla Aslanağzı Çiçeklerini andırırlar. Nitekim Simbalarya ile Aslanağzı (*Antirrhinum*) aynı familyaya mensup yakın cinslerdir. Tipik bir Doğu Akdeniz bitkisi olan Simbalarya, ülkemizde Akdeniz Bölgesi'ndeki kıyıya yakın kayalar üzerinde yetişir. Mart-Mayıs ayları arasında çiçeklenen bu tür, Karaalioğlu Parkı'nın denize yakın alanlarında görülebilir.

Sütleğen

Euphorbia hierosolymitana

Sütleğengiller (Euphorbiaceae), bitki özsuynun çoğunlukla sütsü olmasıyla tanınan bir familyadır. Bu familya içerisinde yer alan Euphorbia türleri dilimizde Sütleğen olarak anılır. Ülkemizde doğal yayılış gösteren 90 kadar türü vardır. Bu türlerden biri olan ve Karaalioğlu parkının denize yakın kesimlerinde yayılış gösteren bu Sütleğen türü, tüysüz bir yapı gösterir ve çalı görünüşündedir. Ülkemizde Batı ve Güneybatı Anadolu'da, 300 m yüksekliğe kadar olan kayalık yerleri ve orman açıklıklarını tercih eder. Ocak-Haziran ayları arasında çiçeklenir. Sütleğen türlerinin sütü, tahriş edici bir sıvıdır. Dâhilen alındığında tehlikeli biçimde kuvvetli müshil etkiye sahip olan bu süt, haricen siğillerin tedavisinde kullanılır.¹⁰ Elmalı-Kalkan karayolu üzerindeki, Kaş (Antalya) İlçesine bağlı, Sütleğen Köyü'nün adı, yakın çevresinde bolca yetişen Sütleğenlerden gelmektedir.

Şahtere

Fumaria capreolata

Şahtere, *Fumaria* cinsine mensup türlerin genel adıdır. Farsça kökenli olan bu kelime, sebzelerin şahı (Şah-Tara) anlamına gelir.¹⁰ Bu Şahtere türü Karaalioğlu Parkı içerisinde denize yakın doğal alanlarda görülebilir. Ülkemiz genelinde batı ve güney bölgelerde, deniz seviyesiyle 300 m'ler arasındaki açık alanları ve tarla-yol kenarlarını tercih eder. Yaprakları iki-üç kez tüysü biçimli parçalanma gösterir. Çiçekleri, oldukça uzun saplı salkımlarda yoğun olarak bulunur. Beyaz ve mor renkli olup Nisan-Haziran ayları arasında açarlar. Şahtere'lerin gölgede kurutulmuş çiçekli dalları tıbbi etkiye sahiptir. Bu önemli drog, Dioscorides'den bu yana tıbbi amaçla kullanılmaktadır. Bileşiminde fumarik asit ve fumarin alkaloidi bulunan drog, yatıştırıcı, idrar arttırıcı, zayıflatıcı ve tansiyon düşürücü etkilere sahiptir.¹⁰ Dioscorides, birinci yüzyılda Anadolu'da doğan, 1500 yıl boyunca tedavi alanında başucu eseri olan *Materia Medica*'nın yazarı ünlü Grek hekimdir.

Tespah Ağacı

Melia azederach

Tespah Ağacı, beyazdan açık morumsuya kadar değişen renkteki kokulu çiçekleriyle oldukça dikkat çekicidir. Hindistan, Çin ve Avustralya'da doğal yayılış gösterir. Hint Leylağı ismiyle de anılır. Hızlı büyüyen bir ağaçtır. 10-15 m'ye kadar boylanabilir. Yaprakları oldukça parçalı ve kenarlarda testere benzeri dişlidir. Kışın yaprak döker. Çiçekler, ilkbaharda yaprak koltuklarında salkımlar halinde çıkar. Çiçek parçaları şeritsi biçimlidir. Meyveleri küre biçimli, 1-2 cm çapında, olgunlaştığında sarı renklidir. Bu meyvelerin çekirdekleri, delinip ipten geçirilerek tesbih, kolye gibi eşyaların yapımında kullanılır. Tesbih Ağacı denmesinin nedeni de budur. Ağaçtan elde edilen Melia Yağı böceklere karşı uzaklaştırıcı olarak kullanılır. Ayrıca odunundan müzik aletleri yapımında ve mobilyacılıkta faydalanılır. Tesbih Ağacı ve Tesbih Çalısı (Ayıfındığı) yakın isimleriyle sıkça karıştırılır. Tesbih Çalısı Ayıfındığıgiller (Styracaceae) familyasına mensup *Styrax officinalis* türüdür. Çalı veya küçük ağaç formunda olup, beyaz ve sarkık çiçeklidir. Tesbih Ağacının bu bitkiyle herhangi bir akrabalığı yoktur.

Trompet Çiçeği

Brugmansia suaveolens

Trompet Çiçeği'nin anavatanı Orta Amerika'dır. Ülkemizde doğal yayılışı bulunmamaktadır. Hoş görümlü çiçekleriyle ülkemizde park ve bahçelerde peyzaj amaçlı kullanılır. 5 m'ye kadar boylanabilir. Kalın gövdeli yapısıyla dikkat çeker. Ağaç benzeri çalı formunda bir bitkidir. Haziran-Eylül ayları arasında çiçeklenmektedir. Çiçekleri beyaz renkli ve aşığıya sarkık duruşludur. Oldukça iri olan bu çiçekler, 20 cm'den uzun boylarıyla oldukça gösterişlidir. Hoş kokulu ve üst yaprak koltuklarında tek olarak bulunurlar. Türün dilimizde bu isimle anılmasının nedeni, çiçeklerin uzunca trompet şeklinde olmasıdır. Aynı zamanda Boru Çiçeği olarak da isimlendirilir. Çiçeğin çanak yaprakları şişkin ve köşelidir. Meyvesi büyük, yumurtamsı ve dikensiz yapılıdır. Karaalioğlu Parkı içerisinde batı girişıyle batı seyir terası arasında görülebilir.

Turnagagası

Erodium gruinum

Turnagagasıgiller (Geraniaceae), meyvelerinin ince ve uca doğru daralarak gagaya benzer biçimde uzun olmasıyla tanınan bir familyadır. Bu familyaya mensup ülkemizde yayılış gösteren türlerin çoğu Turnagagası ismiyle bilinir. Bunlardan biri olan bu Turnagagası türü, Marmara, Ege ve Akdeniz Bölgelerinde, deniz seviyesinden başlayarak 1000 m yüksekliğe kadar yayılış gösterir. Kayalık yamaçları ve açık alanları tercih eden tür, bir yıllık hayat formuna sahiptir. Gövdesi sert tüylüdür. Taban yaprakları çoğunlukla üç lopludur. Gövde yaprakları tabandakilere nazaran daha derin parçalıdır. Şubat-Mayıs ayları arasında çiçeklenir. Çiçekler dal uçlarında yer alır, mavimsi açık leylak renklidir. Dış çiçek yaprakları yeşil beyaz çizgili ve uçta diken biçimli sivri çıkıntılıdır. Meyvenin belirgin derin olukları vardır. Gagası oldukça uzundur. Bu yapısıyla bazı yörelerde İğnelik ismiyle de anılır. Turnagagası, Karaalioğlu Parkı içerisine denize yakın alanlarda görülebilecek doğal yayılışlı türlerdendir.

Turunç

Citrus aurantium

Turunçgiller (Rutaceae) Antalya'mızla özdeşleşen bir bitki familyasıdır. İlimizin simgelerinden biri olan, isminin önüne 'altın' sıfatı ekleyerek, onun adı altında her yıl festivaller düzenlediğimiz Portakal başta olmak üzere, yol ve park çalışmalarının vazgeçilmezi Turunç, gıda sektöründe önemli yeri olan mandalina ve limon hep bu familyanın üyeleridir. Antalya'ya gelen yabancı birinin bolca gördüğü, fakat meyvelerini portakal sanarak insanların yememesine şaşırdığı bir ağaçtır Turunç. Kış mevsiminde yaprak dökmez. Çiçekleri familyanın hemen her üyesinde olduğu gibi beyaz renkli ve yıldızsı biçimlidir. Dal uçlarındaki yaprak koltuklarında salkımlar halinde bulunan bu çiçekler oldukça hoş kokuludur. Turunç meyvesi tıpkı portakala benzer. Hoş kokusuna rağmen oldukça dil burkucu ve acımsıdır. Meyvenin kabukları yörede turunç reçeli yapımında kullanılır. Bitkinin yaprak ve meyve kabuğunun yatıştırıcı, iştah açıcı ve kuvvet verici etkisi vardır. Yine benzer etkilere sahip taze çiçeklerinin kaynar suda demlenmesiyle elde edilen suyun Osmanlı döneminde sokaklarda seyyar satıcılar tarafından satıldığı bilinmektedir.¹⁰

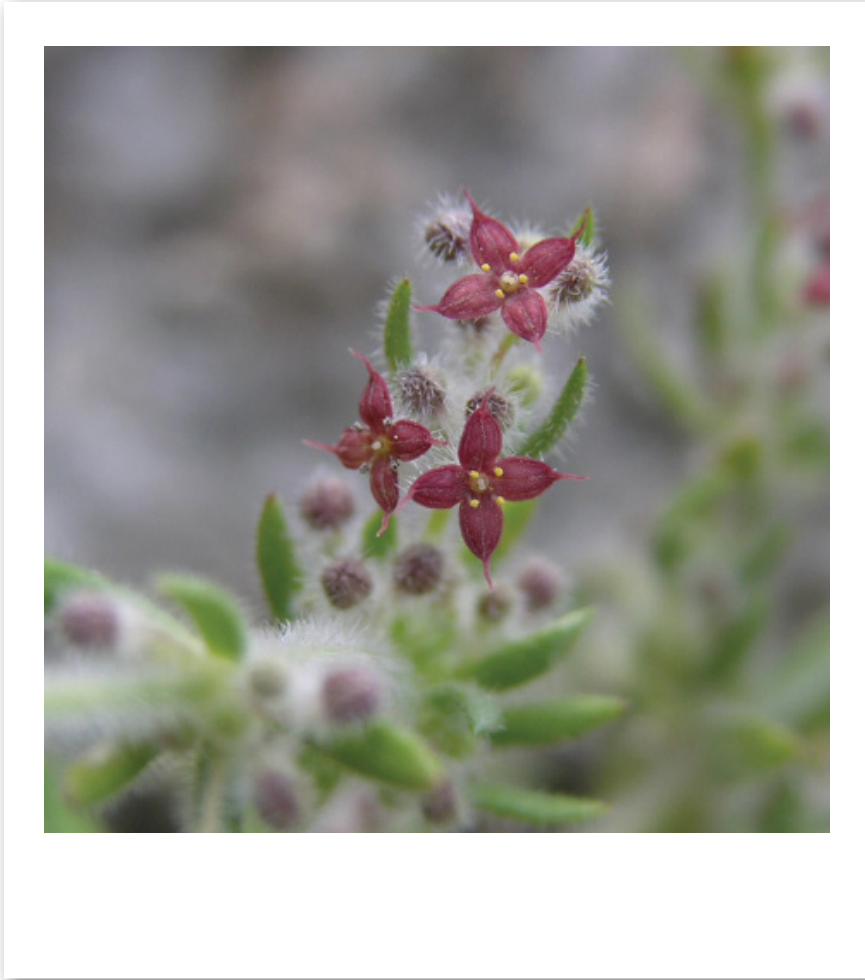

Yoğurtotu

Galium canum subsp. *antalyense*

Bu Yoğurtotu, dünya üzerinde sadece Antalya'nın sahile yakın kayalık kesimlerinde yayılış gösterir. Bu nedenle ilimize endemiktir. Karaalioğlu Parkı'nın muhakkak görülmesi gereken doğal güzelliklerinden biridir. Tabanda oldukça kalın odunsu yapısıyla dikkat çeker. Gövdesinin ve yapraklarının yoğun beyaz tüylü olmasıyla kayalar üzerinde belli belirsiz bir tüy yumağını andırır. Yapraklar gövde üzerinden bir noktada dairesel olarak çıkar. 4-6 adet ve ters mızraksı biçimlidir. Çiçekler, Mayıs-Temmuz ayları arasında açar. Oldukça küçük olan bu çiçekler yaklaşık 2.5 mm çapında, mor renkli ve dört parçalıdır. Parçaların uçları iğneye benzer biçimde çıkıntılıdır. Yoğurtotu'nun farklı bazı türleri tıbbi açıdan yatıştırıcı ve idrar arttırıcı etkiye sahiptir.¹⁰ Türün ait olduğu Kökboyasığiller (Rubiaceae) familyasına mensup Kökboya (*Rubia*) türleri, elde dokunan halılarda yün iplikleri boyamak amacıyla kullanılır.

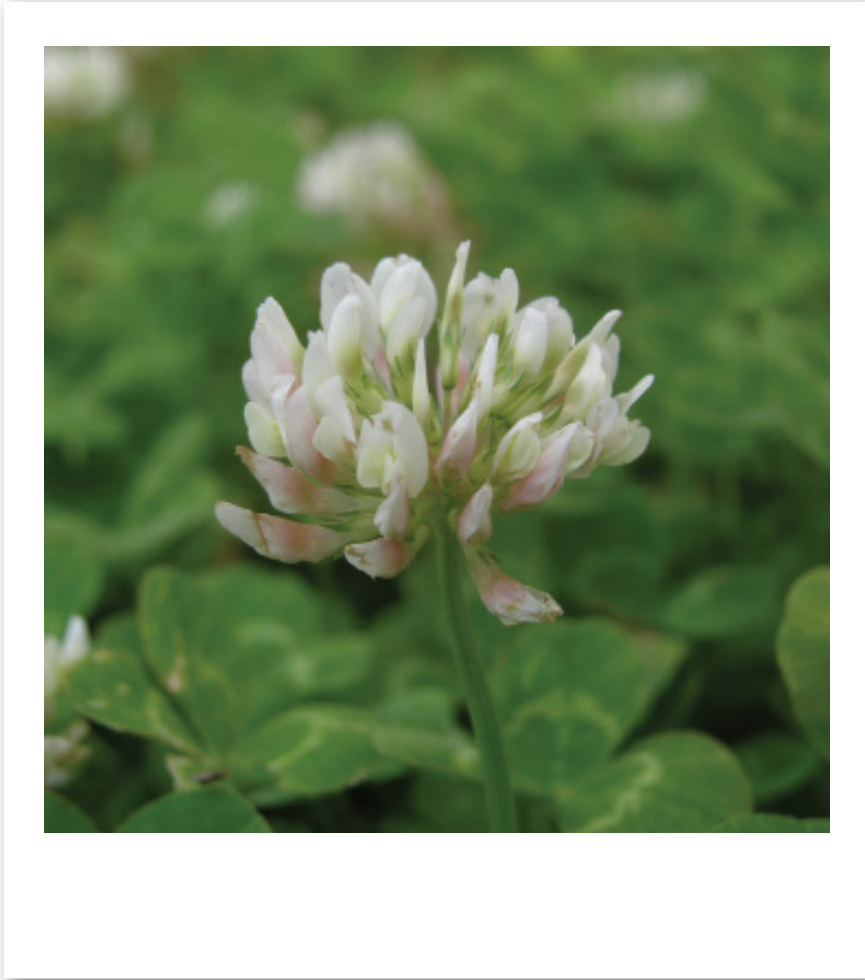

Yonca, Ak Üçgül

Trifolium repens var. *giganteum*

Yonca, baklagiller (Fabaceae) familyası içerisinde yer alan *Trifolium* cinsine mensup türlerin genel adıdır. Bu bitki grubunun ismi, yapraklarının genellikle üç yaprakçıklı olmasından gelmektedir (tri=üç, folium=yaprak). Tırfil, Üçgül, Ak Üçgül gibi isimlerle de bilinir. Bunun yanında, yaprakları üç yaprakçıklı türler de dilimizde Yonca olarak anılmaktadır. Önemli doğal yem bitkilerimizden olan yoncanın ülkemizde 100 kadar türü yetişir. Bu türlerden biri olan ve ülkemizin hemen her bölgesinde yayılış gösteren Ak Üçgül, yere yatık olarak sürünücü formda bir bitkidir. Sürünücü gövdelerinin uzadıkça toprağa kök atmasıyla tanınır. Bu özelliğiyle hızla yayılarak toprağı tıpkı bir halı gibi örter. Çiçekleri gövdeler üzerinde çıkan sapların ucundaki küresel başlar şeklindedir. Bu başların çapına ve çiçeklerin rengine göre çeşitli varyetelere ayrılır. Karaalioğlu Parkı'nda doğal yayılış gösteren türün bu varyetesi büyük başlara, beyaz çiçeklere, iri yapraklara ve bu yapraklar üzerinde beyaz çizgilere sahiptir. Mart-Eylül ayları arasında çiçeklenen Ak Üçgül, Karaalioğlu Parkı'nın çimenlik alanlarında görülebilir.

Yonca, Kokulu Yonca

Melilotus indica

Kokulu Yonca, ülkemizin kıyı kesimleri ile Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki, 1750 m yüksekliğe kadar olan açık alanları ve taşlık yamaçları tercih eder. Avrupa'dan Asya'ya kadar geniş yaylışı vardır. 15-50 cm boyunda ve bir yıllıktır. Kokulu Yonca çiçekleri küçük ve sarı renkli olup, dik duruşlu, oldukça yoğun ve uzamış salkımlarda bulunur. Yapraklarının üç yaprakçığa sahip olmasıyla dilimizde yonca olarak anılan bitkilerden biri olan bu tür, aslında *Trifolium* cinsine mensup değildir. *Melilotus* cinsine mensup birçok tür içerdikleri kumarin maddesinden dolayı kokulu olarak tanımlanır. Bu cins içerisinde bazı bitkiler tıbbi amaçlı kullanılmaktadır. Bunlar arasında en çok bilinen tür, Tıbbi Kokulu Yonca'dır (*M. officinalis*). Türün çiçekli dallarının kabızlık giderici ve gaz söktürücü etkileri olduğu bilinmektedir.¹⁰ Kokulu Yonca, Şubat-Mayıs ayları arasında açan çiçekleriyle Karaaliöglü Parkı'nın çimenlik alanlarında ve yol kenarlarında görülebilir.

Zakkum

Nerium oleander

Zakkum tipik bir Akdeniz bitkisidir. Yaklaşık 5-6 m'ye kadar boylanabilen çalı formundadır. Ülkemizde Batı ve Güney Anadolu'nun kıyı ve kıyıya yakın kesimlerinde doğal yayılış gösterir. Nisan-Eylül aylarında çiçeklenir. Çiçekler pembe, kırmızı veya beyaz renkleriyle oldukça gösterişlidir. Zakkum, güzel görünüşüyle ülkemizde özellikle batı ve güney bölgelerde park, bahçe ve yol kenarlarında peyzaj amaçlı olarak da kullanılır. Yaprakları gövde üzerinde üçlü halkalar halinde sıralanır. Bu yapraklar mızrakı şekilli ve derimsi yapılıdır. Zakkum zehirli bir bitkidir. Dahilen belirli dozlarda idrar arttırıcı ve kalp kuvvetlendirici etkisi bulunsa da fazla miktarda alındığında zehirlenmelere sebep olur.

Zakkum zehirli bir bitki olduğu için bu bitkinin dokularını hiçbir hayvan, hatta hiçbir böcek bile yemez. Bir gram kuru yaprak, insanlarda tehlikeli zehirlenmelere yol açabilir. Zehir etkisi kurutma ve kaynatmayla ortadan kalkmaz. Bu bitkiyi yiyen ölmüş hayvanların etleri de zehirlidir.¹⁰ Geçmişte pikniğe giden ailelerin zakkum dallarını şiş gibi kullanıp etlerini mangalda pişirerek zehirlendikleri bilinmektedir. Dilimizde kullanılan "zakkum" kelimesi Zakkum'dan gelir. Sahip olduğumuz bir şeyi haksızca elimizden alan birisi için "zehir zakkum olsun" dediğimizde, zakkumun zehriyle beddua ederiz.

Zeytin Ağacı

Olea europea

Geçmişten günümüze barışın, sağlığın ve bolluğun simgesi olan Zeytin Ağacı, ülkemizde ve Akdeniz ülkelerinin çoğunda doğal olarak yetişir. Aynı zamanda geniş bir coğrafyada zirai kültürü yapılır. Meyveleri gıda sektörünün ve mutfak kültürümüzün vazgeçilmez hammaddelerinden biridir. Zeytin Ağacı, yoğun dallanma yapısı ve herdem yeşil yapraklarıyla dikkat çeker. Mayıs ayında kendine has kokulu, oldukça küçük beyaz çiçekler açar. Yaprakları üst kısımda tüysüz ve koyu yeşil, alt kısımda ise yoğun beyaz tüylüdür. Meyveler erken dönemde yeşil, olgun halde ise siyah ve parlaktır. Zeytin, Sümerliler devrinden beri yetiştirilip yararlanılan bir bitkidir.¹⁰ Oldukça dirençli ve uzun ömürlü bir ağaç olan Zeytin'in Payas Beldesi'nde (Hatay) yaklaşık 1300 yaşında bir bireyi anıt ağaç olarak korunmaktadır.¹⁴ Tıbbi kullanımı da oldukça eskilere dayanan Zeytin Ağacı'nın yaprakları tansiyon ve kan şekerini düşürücü, iştah açıcı, idrar arttırıcı, ateş düşürücü etkilere sahiptir. Meyvelerinden elde edilen zeytinyağı, Akdeniz kültürüyle adeta özdeşleşmiştir. Yemeklere kattığı eşsiz tat ve aromanın yanında, cilt ve saç bakımı için üretilen sabunların yapımında da kullanılmaktadır.

Zivircik

Anagyris foetida

Zivircik, ülkemizde doğal olarak yayılış gösteren türlerden biridir. 3 m'ye kadar boylanabilen çalı formundadır. Hoş olmayan bir kokuya sahiptir. Gövdesi üzerinde sert yapılı dikenleri vardır. Bu nedenle Domuz Dikeni ismiyle de bilinir. Yaprakları saplı, açık yeşil renkli ve üç parçalıdır. Bu parçaların üst yüzeyi tüysüz, alt yüzeyi ise beyazımsı tüylüdür. Türün çiçekleri yeşilimsi sarı renklidir ve dallardaki 2-12 çiçekli salkımlarda aşağıya sarkık olarak bulunur. Meyveler basık ve yaklaşık 20 cm uzunluğundadır. Domuz Dikeni'nin yaprakları ve gövde kabuğu hoş olmayan kuvvetli bir kokuya sahiptir. Bu bitkinin tümü, özellikle de tohumları zehirlidir. Tohumlarının çocuklar tarafından fasulye tanesine benzetilerek yenmesi tehlikeli zehirlenmelere sebep olmuştur.¹⁰ Domuz Dikeni, ülkemizde genellikle Ege ve Akdeniz Bölgeleri'ndeki kayalık yamaçları ve yaprak döken ağaçların bulunduğu yerleri tercih eder. Mart-Mayıs ayları arasında açan çiçekleriyle, Karaaliöğlü Parkı'nın denize yakın kesimlerinde görülebilir.

KAYNAKLAR:

- 1) Acartürk, Reyhan. Şifalı Bitkiler Flora ve Sağlığımız (İstanbul: Ovak, Orman Genel Müdürlüğü Mensupları Yardımlaşma Vakfı Yayınları, No. 1, Ankara,1996)
- 2) Akıltopu, Tarık. Çitlenbik Ağacı, <http://www.akiltopu.com/tarik/mainpages/bolum1.htm>, 09.12.2013
- 3) Akkaya, Aydın. Keçiboynuzu, <http://tr.wikipedia.org/wiki/keciboynuzu>, 11.09.2008
- 4) Akyol, Cahit. “Narmania”, Hürriyet Pazar, 18.12.2005
- 5) Alçitepe, Emine. “Termessos Milli Parkı (Antalya) Florası Üzerinde Bir Araştırma” (Akdeniz Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, 1998)
- 6) Altınayar, Gürol. Bitki Bilimi Terimleri Sözlüğü (Ankara: Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü Yayınları, 1987)
- 7) Ataönder, Dilek Özlem. “Memleket Manzaraları, Tadına Doyulmayacak Bir Kent; Hatay”, Akşam, 04.08.2005
- 8) Baytop, Asuman. Bitkilerin Bilimsel Adlarındaki Niteleyiciler ve Anlamları (Italy: Könemann press, 1995)
- 9) Baytop, Turhan. Türkçe Bitki Adları Sözlüğü (Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları: 578, 1994)
- 10) Baytop, Turhan. Türkiye’de Bitkiler ile Tedavi (İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri yayını, 1999)
- 11) Blamey, Marjorie ve Grey-Wilson, Christopher. Mediterranean Wild Flowers (London: A & C. Black pres, 1993)
- 12) Boydak, Melih ve Çalıköğlü, Mehmet. Toros Sedirinin (Cedrus libani A.Rich.) Biyolojisi ve Silvikültürü (Ankara: OGEM Ormancılığı geliştirme ve Orman yangınları ile mücadele Hizmetlerini Destekleme Vakfı Yayınları, 2008)
- 13) Burnie, Geof. vd., Botanica (Italy: Könemann press, 2004)
- 14) BYEGM, (T.C. Başbakanlık Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü), 13 asırlık zeytin ağacı koruma altında, EKSPRES (Adana), Sayı: 8564, <http://www.byegm.gov.tr>
- 15) Can, Şefik. Klasik Yunan Mitolojisi (İstanbul: İnkılap Kitabevi, 1963)
- 16) Çimrin, Hüseyin. Aşıklar ağacı ve aşık yolu http://www.antalyabugun.com/?page=makale&y_id=&MID=1089, 02.03.2008
- 17) Davis, Peter Hadland. vd., Flora of Turkey and the East Aegean Islands, Vol: 1-9 (Edinburgh: Edinburgh Univ. Press., 1965-1985)
- 18) Davis, Peter Hadland. vd., Flora of Turkey and the East Aegean Islands. Vol: 10 (Edinburgh: Edinburgh Univ. Press., 1988)
- 19) Dingil, Süleyman. Bitkilerle Anadolu (İstanbul: Mart Matbaası, 2002)
- 20) Düşen, Olcay Dinç ve Sümbül, Hüseyin. “Sarısu-Saklıkent (Antalya) Florası”, Ot Sistemetik Botanik Dergisi, 8 (1): 29-60, (2001)
- 21) Ekim, Tuna. 2002. Türkiye’nin Çiçekleri: Yasayan Hazine. http://www.lightmillennium.org/isikbinyili/yaz_02/forbay_yasayan_hazine.html
- 22) Eler, Ünal. Sedir (Ankara: Ormancılık Araştırma Enstitüsü Yayınları Muhtelif Yayınlar Serisi:66, 1992)
- 23) Gökçeoğlu, Mustafa. vd., “Bir Etnobotanik Gezisinin Ardından: Selçuklu’nun Kervan Yolundan Enek (Juniperus drupacea Labill.) Pekmezinin” Tabiat ve İnsan, 42 (3): 8-16, (2008)
- 24) Göktürk, Ramazan Süleyman ve Sümbül, Hüseyin. “Flora of Antalya City”, Turkish Journal of Botany, 21: 341-378, (1997)
- 25) Güner, Adil. vd., Türkiye Bitkileri Listesi (Damarlı Bitkiler). (İstanbul: Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi ve Flora Araştırmaları Derneği Yayını, 2012)

- 26) Günertem, İsmet. Karaalioğlu Parkı Geçmişi ile İlgili Sözlü Görüşme, (Eylül 2008)
- 27) Heywood, Vernon Hilton. vd., Flora Euroapea. Vol: 1-5 (London: Cambridge Univ. Press., 1964-1981)
- 28) http://tr.wikipedia.org/wiki/Apollon_ve_Daphne, 19.08.2008
- 29) IPPA (International Perennial Plant Association), Perennial Plant of the 2006, *Dianthus gratianopolitanus*, www.perennialplant.org/ppp/06.pdf, 21.09.2008
- 30) Kanpolat, Hasan. Akdeniz'in Simgesi Erguvan, Akdeniz Kent Haber, <http://www.akdenizkenthaber.com.tr>, 05.09.2008
- 31) Kurt, Yusuf. vd., "Traditional Tar Production from *Cedrus libani* A. Rich on the Taurus Mountains in Southern Turkey", *Economic Botany*, 62: 4, (2008)
- 32) Peşmen, Hasan. Olimpos Beydağları Milli Parkının Florası (Ankara: TBAG – 335 No'lu proje raporu, 1980)
- 33) Seçmen, Özcan. vd., Tohumlu Bitkiler Sistematigi (İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları, 1992)
- 34) Semiz, Gürkan ve Işık, Kani. "Enek Pekmez production from Juniper "Fruits" by native people on the Taurus Mountains in Southern Turkey" *Economic Botany*, 61: 299-301, (2007)
- 35) Seyyah, Ali. "Doğu'nun Mistik Kraliçesi; Apollo'nun Gözyaşları", *Takvim*, 24.05.2008
- 36) Shah, Behula. "The Checkered Career of *Ailanthus altissima*", *Arnoldia*, Fall; 21-22, (1997)
- 37) Stearn, William. *Botanical Latin* (London & Edinburg: Nelson Pres, 1966)
- 38) Turak, Ayşe. "Doğaya Sıcak Bakmak", *Bilim ve Teknik*, Aralık (62-65), (2000)
- 39) Turna, İbrahim, "Agroforestry Uygulamalarında Demir Ağacı (*Casuarina equisetifolia* L.)'nın Yeri ve Önemi", *evre Dergisi*, Sayı:6 (1993)
- 40) Sümbül, Hüseyin. vd., *Türkiye'nin Doğa Rehberi* (İstanbul: Mart Matbaası, 2005)
- 41) Sümbül, Hüseyin. vd., *Pflanzenführer der Türkei* (İstanbul: Mart matbaası, 2006)
- 42) Sümbül, Hüseyin. *Toroslar ve çiçeklerin dili*, Batı Toroslar I. Ulusal Sempozyumu, Orman Mühendisleri Odası, Antalya. (28-30 Kasım 2002)
- 43) Sümbül, Hüseyin. vd., "Bitkiler ve Toroslar", *Tabiat ve İnsan*, (1): 34-39, (2003)
- 44) Yalçıner, Mustafa. *Vitex agnus-castus*, http://www.racinedevie.com/plantes_fr/gatilier1.html, 20.09.2008
- 45) Yücel, Ersin. *iekler ve Yer örtücüler* (Eskişehir: Etam Matbaası, 2004)

